Выходзіць з 20 снежня 1945 года

газета
Настаўніцкая

ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

№ 36(5367)
Субота, 23 сакавіка 2002 года

Супрацоўніцтва

Грандыёзны праект, ці Дыплом новай якасці

Праект Campus Europea, напэўна, адзначыць новы этап у інтэграцыі нацыянальных адукацыйных сістэм. Яго ідэя - забяспечыць акадэмічную мабільнасць у межах пэўнага кола еўрапейскіх універсітэтаў і стварыць адзіны дыплом узору Campus Europea, што будзе датычыцца такіх ступеней вышэйшай школы, як бакалаўрыят і магістратура. Даволі нечакана, што ўдзел у праекце бярэ адна з айчынных ВНУ - Еўрапейскі гуманітарны універсітэт.

З 1999 года ў межах так званага Балонскага працэсу таксама пачала рэалізоўвацца ідэя стварэння адзінай еўрапейскай прасторы вышэйшай школы. Беларусь у лік 29 дзяржаў, што падпісалі Балонскую дэкларацыю, не ўваходзіць.

Рэктар ЕГУ, доктар філасофскіх навук, прафесар, акадэмік Нацыянальнай Акадэміі навук Анатоль Арсеньевіч Міхайлаў назваў гэты праект амбіцыёзным. І нездарма. Прэтэндэнтаў на ўдзел у ім шмат, але можа быць не больш пятнаццаці. Ініцыіраваны ў 1999 годзе доктарам Конрадам Шылі (адным са знакамітых рэфарматараў германскай сістэмы вышэйшай адукацыі), ствараецца кансорцыум універсітэтаў, да якога далучыліся ВНУ з Беларусі, Ірландыі, Люксембурга, Бельгіі, Іспаніі, Партугаліі, Італіі, Германіі, Аўстрыі, Латвіі і інш. Большасць з іх ужо сёння паспяхова ўзаемадзейнічаюць. Іх супрацоўніцтва накіравана на тое, каб забяспечыць у межах кансорцыума належны ўзровень дыплома. Проста прэстыжу і аўтарытэту тут будзе недастаткова – партнёрства патрабуе вялізнай долі ўзаемнай адказнасці за якасць навучання.

Праект Campus Europea прадугледжвае мабільнасць (і студэнтаў, і выкладчыкаў), якая ў межах кансорцыума павінна быць стопрацэнтнай. Да студэнтаў, напрыклад, будзе прад'яўляцца патрабаванне правесці не менш як два семестры ў адным–двух замежных універсітэтах і валодаць на прафесійным узроўні па меншай меры дзвюма мовамі (апрача роднай). Вось умоўная схема мабільнасці: малады чалавек пачынае навучанне ў Мінску, працягвае, да прыкладу, у Рызе, а заканчвае, скажам, у Мадрыдзе ці вяртаецца ў родны універсітэт. Яшчэ пакуль не вызначана, якія схемы мабільнасці будуць прымальныя для ЕГУ, аднак вядома, што яны будуць рэалізоўвацца з улікам не толькі аплаты за навучанне, але і кошту пражывання на тэрыторыі іншых краін. І, натуральна, будуць узяты ў разлік аспекты прававога рэгулявання студэнцкай міграцыі. Пры гэтым поўная сіметрычнасць (калі 20 беларускіх студэнтаў–"эканамістаў" абменьваюцца на 20 замежных) неабавязковая. Тут дапускаюцца разнастайныя падыходы, але пэўны баланс, вядома, будзе захоўвацца. Калі з боку ЕГУ накіравана на вучобу, скажам, 300 студэнтаў, а нашым універсітэтам зацікавіліся толькі 200 – у такім выпадку свабодныя 100 месцаў можна ўключыць у рэгіянальныя абмены з ВНУ краін бліжняга замежжа.

Для моладзі з краін СНД, увогуле ўсяго былога Савецкага Саюза, Еўрапейскі гуманітарны універсітэт сапраўды можа стаць вельмі прывабным. Удзел у праекце Campus Europea надае яму статус унікальнай для гэтага рэгіёна ўстановы, таму што ён будзе прапаноўваць дыплом еўрапейскага ўзору і адукацыйныя паслугі, высокі узровень якіх будзе гарантавацца не толькі прэстыжам самога універсітэта, але і яго партнёраў па кансорцыуму. Да таго моманту, калі пачне рэалізоўвацца праект (прыкладна 2004 год), Еўрапейскі гуманітарны універсітэт павінен уключыцца ў сумесную міжуніверсітэцкую дзейнасць па ўзгадненні і гарманізацыі вучэбных планаў і праграм, удасканаленні інстытутаў бакалаўрыята і магістратуры. Да якасці праграм усіх універсітэтаў будуць прад'яўляцца аднолькавыя патрабаванні. Толькі гэта дазволіць гаварыць менавіта пра адзіны дыплом узору Campus Europea і не сумнявацца ў яго паўнавартаснасці. Цяпер ужо дзейнічае група камунікатараў, якія даводзяць да ведама замежных партнёраў схемы рашэнняў нашага боку і інфармуюць кіраўніцтва і супрацоўнікаў ЕГУ аб патрабаваннях і чаканнях з боку партнёраў.

Яшчэ адна цяжкасць – мова. Разлічваць на тое, што па абменах будуць прыязджаць студэнты, якія на прафесійным узроўні валодалі б рускай (а тым больш беларускай) мовай, – не прыходзіцца, гэта малаверагодна. Таму вучэбныя праграмы будуць рыхтавацца пераважна на англійскай мове. Студэнтам ЕГУ ў гэтых адносінах прасцей, яны вывучаюць па дзве замежныя мовы (на любым факультэце). Хоць ужо цяпер ва універсітэце шэраг спецыяльных дысцыплін выкладаецца на замежных мовах, пакуль ЕГУ не ў стане забяспечыць выкладанне на англійскай мове ўсіх без выключэння прадметаў.

– Трэба прызнацца самім сабе, што Беларусь знаходзіцца не ў гушчы падзей еўрапейскай інтэграцыі, і аб'ектыўна мы не з'яўляемся асабліва прывабнымі па многіх прычынах, у тым ліку і з–за спаду цікавасці да рускай мовы, – лічыць А.А.Міхайлаў. – Пра нашу краіну мала дзе ведаюць. І нам давядзецца не толькі гарманізаваць вучэбныя праграмы, але на іх фоне прапаноўваць нешта сваё, самабытнае, каб адстойваць месца роўнага партнёра ў кансорцыуме. Нам прыйдзецца, у нейкім сэнсе, стварыць свой імідж, прадставіць Беларусь з выгаднага, цікавага боку і вызначыць, што мы маглі б прапанаваць замежным студэнтам, каб стаць для іх прывабнымі на фоне іншых універсітэтаў.

Новая мадэль падрыхтоўкі спецыялістаў, якую прадугледжвае праект Campus Europea, цалкам адпавядае патрабаванням міжнацыянальнага рынку. Па сутнасці, ён – частка працэсу глабалізацыі, водгук на тое, што адбываецца ў свеце. Узнікае пытанне: якой будзе ўдзельная вага нацыянальнага і інтэрнацыянальнага ў гэтым праекце? Яно цікавіць сёння ўсіх, хто асцерагаецца, што беларуская культура не вытрымае канкурэнцыі пры супастаўленні з французскай, нямецкай ці нават рускай – па прычыне сваёй малавядомасці. У гэтай сувязі ў ЕГУ плануецца ўключыць у вучэбныя праграмы шэраг міждысцыплінарных спецкурсаў, прысвечаных нацыянальнай спецыфіцы нашай краіны, яе палітыка–культурным асаблівасцям.

Іна НІКІЦЕНКА.

Канферэнцыі

Расцём здаровымі!

Навукова-метадычная канферэнцыя на тэму здаровага ладу жыцця прайшла нядаўна ў Гарадзейскай сярэдняй школе №2. Арганізаваная ў рамках плана вучэбна-навукова-вытворчага аб'яднання "Факультэт народнай культуры БДПУ імя М.Танка - сярэдняя школа №2 г.п.Гарадзея Нясвіжскага раёна", яна сабрала ўсіх настаўнікаў фізічнай культуры раёна.

– Праблема фізічнага выхавання моладзі актуальная не толькі сёння – яна была важнай ужо ўчора, а заўтра будзе яшчэ больш важнай, – сказаў на канферэнцыі дырэктар школы Уладзімір Курачэўскі. – Рэфармаванне сістэмы фізічнага выхавання ў агульнаадукацыйнай сярэдняй школе разам з арганізацыяй штодзённых заняткаў па фізічнай культуры і спорту прадугледжвае авалоданне ўсімі вучнямі мінімумам ведаў у галіне гігіены і медыцыны. Кожны школьнік павінен ведаць свой арганізм і ўмець падтрымліваць яго ў парадку.

Фізічная культура як частка агульнай культуры з'яўляецца комплексным паняццем, і адных толькі фізічных практыкаванняў недастаткова для выхавання ў дзяцей разумення сутнасці і заканамернасцей сапраўднай фізічнай культуры, патрэбнасці ў фізічным удасканаленні. Неабходна і пэўнае веданне асноў фізіялогіі, біялогіі, гігіены, медыцыны, уключаючы ўзаемадзеянне чалавека з прыродай. Не ўзброіўшы вучняў адпаведнымі ведамі, немагчыма вырашаць задачы фізічнай адукацыі. Менавіта на аснове ведаў дасягаецца свядомае, трывалае авалодванне пэўнымі рухальнымі ўменнямі і навыкамі, што, у сваю чаргу, фарміруе ўстойлівую цікавасць, матыў і патрэбнасць у актыўных занятках фізічнай культурай і спортам. І наадварот, неўсвядомленае выкананне практыкаванняў – адна з асноўных прычын, якія не дазваляюць зрабіць фізічную культуру спадарожнікам жыцця, выпрацаваць звычку да штодзённай рухальнай дзейнасці.

Яшчэ ў канцы XIX стагоддзя выдатны вучоны ў галіне фізічнага выхавання П.Ф.Лесгафт абгрунтаваў неабходнасць глыбокага, асэнсаванага навучання рухальным дзеяннем. На жаль, у сённяшняй практыцы школ навучанне нярэдка адбываецца па прынцыпу бяздумнага выканання фізічных практыкаванняў, без глыбокага пранікнення ў фізіялагічны механізм уздзеяння тых або іншых практыкаванняў, што прыводзіць да зніжэння эфектыўнасці работы тэхнікі рухаў і спартыўных вынікаў увогуле.

Сёння пытанне эфектыўнасці ўрока фізічнай культуры з'яўляецца актуальным. Калі ўрок выклікае ў вучняў цікавасць і задавальненне ад выкананай работы і мае інструктыўную накіраванасць (дамашнія заданні, зняцце тэставых паказчыкаў, рэкамендацыі індывідуальных фізічных практыкаванняў і відаў спорту), ён становіцца асноўным фактарам выхавання ўстойлівай звычкі займацца фізічнай культурай і спортам. Гэта значыць, урок будзе толькі тады асноўнай формай фізічнага выхавання, калі ён будзе грунтавацца на дыдактычных прынцыпах і адкрые шлях да заняткаў фізічнай культурай у пазакласны час.

Усе гэтыя думкі прагучалі ў выступленнях удзельнікаў канферэнцыі. Пра эфектыўныя шляхі рэфармавання фізічнага выхавання гаварылі, маючы як прыклад перш–наперш вынікі работы сярэдняй школы №2 Гарадзеі ў рамках канцэпцыі паляпшэння выхаваўча-адукацыйнага працэсу з выкарыстаннем усіх сродкаў фізічнага выхавання і поўнага пераходу школы на прынцыпы здаровага ладу жыцця.

Удзельнікі канферэнцыі не маглі абысці ўвагай і стан спраў у спорце вышэйшых дасягненняў, тым больш што якраз нядаўна скончыліся Алімпійскія гульні ў Солт–Лэйк-Сіці. Была выказана заклапочанасць і трывога за вынікі выступлення беларускіх спартсменаў. Многія школы Нясвіжскага раёна ў мінулым рыхтавалі прызёраў і чэмпіёнаў па зімовых відах спорту – біятлону і лыжных гонках. Пра гэта з горыччу гаварыў М.Палішчук з Горычаўскай сярэдняй школы, які падрыхтаваў не аднаго майстра спорту па біятлону: "Дайце нам крыху фінансавання і якасны інвентар – і гэта будзе на парадак танней, чым пакупка спартсменаў з–за мяжы". У якасці доказу прыводзіўся прыклад выхавання алімпійскага чэмпіёна па лёгкай атлетыцы Рамуальда Кліма, які родам з Нясвіжскага раёна і ў тых мясцінах пачаў свой слаўны спартыўны шлях.

Сёння не прыслухоўвацца да слоў спецыялістаў па фізічнай культуры і спорту з глыбінак краіны – неразумна. Бо гэтыя ж спецыялісты непасрэдна працуюць са школьнікамі, ведаюць іх прыроду і псіхалогію і на поўны голас заяўляюць: "Не перавяліся ў нас таленты ў спорце. Дапамажыце толькі ў методыцы, навуковай тэорыі, у тэхналогіях – і тады нам не будзе сорамна за выступленне нашых спартсменаў на спаборніцтвах вышэйшага рангу".

Віктар САКАЛОЎ,
старшыня навукова-метадычнага савета па фізічнай культуры і спорту Міністэрства адукацыі

Салісткі дзіцячага танцавальнага калектыву "Дружба", які паспяхова працуе пры гомельскім Палацы чыгуначнікаў, Таня Калашнік, Юля Лукашэвіч і Таня Бакуновіч задаволены, што перабраліся нарэшце ў абноўлены будынак палаца. Тут пасля рамонту створаны ідэальныя ўмовы для заняткаў усіх самадзейных калектываў.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА, БЕЛТА.

Акцыі

Пасёлак Лясны - праз церні да зорак...

Фразу з песні "...памятаю ўсіх настаўнікаў да аднаго!" без аніякіх ваганняў можна аднесці да майго субяседніка Івана Іванавіча Додзя. Ужо шмат гадоў пасля атрымання атэстата сталасці, калі няма магчымасці ў дзень сустрэчы выпускнікоў пабываць на сваёй малой радзіме ў Клецкім раёне, ён тэлефануе ў школу, каб у чарговы раз выказаць сваю ўдзячнасць настаўнікам, якія далі яму пуцёўку ў жыццё. З гадамі мы пачынаем лепш усведамляць ролю таго або іншага чалавека ў сваім лёсе, таму можна зразумець асаблівую любоў, пачуццё павагі і ўдзячнасці І.І.Додзя да ўжо, на жаль, нябожчыка, настаўніка працоўнага навучання Івана Іванавіча Жданко. Гэты чалавек на сваіх уроках рыхтаваў школьнікаў да дарослага жыцця, вучыў сумленна рабіць сваю справу і не забываць пра адказнасць за свае ўчынкі. Ён тактоўна пераконваў вучняў, што мала авалодаць прафесіяй, трэба імкнуцца ісці далей і ўдасканальваць сябе, і не толькі як спецыяліста. Дзякуючы свайму настаўніку Ваня Додзь (у іх аднолькавыя нават імёны па бацьку) захапіўся спецыяльнасцю электрыка. Настаўнік ганарыўся сваім вучнем. Цяпер жа мой візаві – дырэктар Бараўлянскага вытворчага прадпрыемства жыллёва-камунальнай гаспадаркі. Адказнасць на ім ляжыць вялікая, але мая размова закранае школьныя праблемы.

- Іван Іванавіч, пасёлак Лясны - вялікі бальнічны гарадок рэспубліканскага значэння. Калісьці мне давялося напісаць некалькі артыкулаў, дзякуючы якім сюды з чыгуначнага вакзала стаў хадзіць аўтобус-экспрэс. Гэта дало магчымасць для паездкі без перасадкі тым, хто шукаў выратавання ад хваробы. А вось пытанне з дарожна-асфальтавым пакрыццём на гэтай тэрыторыі можна вырашыць і не выносячы праблему на газетныя палосы. Згодны?

– Вядома. Мы ўсё робім, каб гогалеўскія словы пра дурняў і дарогі не мелі да нас дачынення, але недахоп тэхнікі, грошай, людзей уплывае на нашую дзейнасць.

- Разумею. Але калі пытанне з машынамі не вырашаецца, то, можа, варта звярнуцца да дырэкцыі мясцовых школ за дазволам падключыць да працы па добраўпарадкаванню і ўборцы пасёлка старшакласнікаў?

– У нас ужо была размова з кіраўніком Бараўлянскай сярэдняй школы №2 В.Г.Маркіным на гэтую тэму, і, напэўна, усё ў хуткім часе вырашыцца станоўча. А калі так, то ў пасёлку будзе чыста. У зімовы перыяд жыхары будуць хадзіць па расчышчаных дарожках, застанецца ў мінулым такая з'ява як галалёд. Аўтамабільныя дарогі таксама будуць прыведзены ў належны стан і не будуць зліваецца з тратуарам.

- Паэт сказаў: "Кожную працу блаславі, удача". Як заахвочваецца праца дзяцей і дарослых - толькі словамі падзякі або людзі зацікаўлены і матэрыяльна?

– Аплата ў нас гарантавана. Мы лічым, што несправядліва, калі нехта траціць свой час, здароўе, нервы, выконваючы пэўную работу, і не атрымлівае прыстойнай аплаты за яе. Ні лекаў, ні пуцёвак, ні харчавання нам бясплатна ніхто не дае. З часам жа, як ні круці, за ўсё трэба плаціць, так што лепш рабіць разлікі своечасова.

-Зазначу, што чалавек, які добрасумленна выконвае сваю справу (а падлеткі асабліва, бо яны ўжо пачынаюць усведамляць сваё месца ў жыцці), робіць гэта не на паказ.

– Не спрачаюся. Таму мы збіраемся заключаць дагаворы з тымі, хто ў нас працуе, на ўзаемавыгадных умовах.

- Працатэрапія - гэта адзіная магчымасць стасункаў з дзецьмі?

– Хаця час сёння нестабільны, мы не забываем пра арганізацыю вольнага часу школьнікаў. Ужо не адзін год, як створаны і працуюць гурткі "Папялушка" (вязанне, шыццё, макрамэ), студыя выяўленчага мастацтва "Вясёлка", гурток фларыстыкі, спартыўныя секцыі. Летась мы замест аднаго выдаткаванага нам мільёна са сродкаў прадпрыемства патрацілі чатыры – нельга эканоміць на будучыні.

Нашу дзейнасць ацаніў Мінскі райвыканкам у асобе намесніка старшыні І.І.Зіновіча. Нам прапанавана фінансавая дапамога ў закупцы спортінвентару. Я ўспрымаю гэта як узнагароду нашым спартсменам за першае месца ў спаборніцтвах па лыжах.

- Магу толькі канстатаваць, што сёння, калі крызіс маралі прывёў да безнагляднасці - гэта шчодры і своечасовы дар. Віктар Гюго сказаў, што "трэба падтрымліваць сілу цела, каб захаваць сілу духу". Супрацоўніцтва домакіраўніцтва, якое вы ўзначальваеце, са школамі пацвярджае гэтую мудрасць і з'яўляецца добрым прыкладам для пераймання.

Ларыса ВЛАДЫКА-РЫХЦІКАВА.

Конкурсы

Кіраўнік гуртка - асоба таленавітая

Усе настаўнікі і выхавальнікі ведаюць: толькі за тым з іх пойдуць (павераць, давераць свае праблемы), хто на роўных з дзецьмі вядзе размовы і ладзіць свае ўзаеміны. У гэтым плане кіраўнікі гурткоў у школах, дамах дзіцячай творчасці павінны проста па максімуме адпавядаць падобным патрабаванням.

А каб мець такія якасці, трэба, па вялікім рахунку, нарадзіцца з талентам чалавека няўрымслівай душы і сэрца. Навучыцца гэтаму нельга, а вось удасканаліць сваё майстэрства, параўноўваючы сябе са сваімі калегамі, – гэта заўсёды віталася ў настаўніцкім асяроддзі.

Менавіта гэтак можна ўспрыняць і Слаўгарадскі раённы творчы конкурс "Лепшы кіраўнік гуртка–2002 года", які праходзіў на базе Дома дзіцячай творчасці. Яго вынікі ацэньвала кампетэнтнае журы, у склад якога ўвайшлі спецыялісты аддзела адукацыі, базавай установы. Узначаліў журы загадчык аддзела адукацыі В.А.Новікаў.

Чатыры канкурсанты спаборнічалі за права называцца лепшым. Праўда, геаграфія на гэты конт была звужана да Дома дзіцячай творчасці і сярэдняй школы № 2 Слаўгарада, але ж ад гэтага конкурс не згубіў сваёй прыцягальнасці. Назаву тых педагогаў, хто выйшаў на "арэну спаборніцтва", і падкрэслю, што кожны з іх, нягледзячы на канчатковыя вынікі, варты называцца лепшым (рызыкі і хваляванні ім было не пазбегнуць, а вось займелі ад таго ямала, найперш – перамогі над уласнымі эмоцыямі, што дадало нямала ўпэўненасці ў сваіх сілах).

У конкурсе ўдзельнічалі Т.Я.Аляксеенка, А.В.Кавалёў, С.А.Лукашэнка і А.П.Аўчыннікава. Першыя тры канкурсанты абаранялі гонар Дома дзіцячай творчасці.

Наколькі ўпартай была барацьба, сведчаць этапы гэтага спаборніцтва, якіх на шляху да фінішу было аж шэсць. Кожны з іх патрабаваў творчасці, індывідуальнага падыходу, эрудыцыі і абавязкова асабістай абаяльнасці. Варта толькі назваць іх – "Метадычны вернісаж"; "Маё педагагічнае крэда"; "Мінізаняткі гуртка"; "Педагагічная сітуацыя"; "Эрудыты, наперад" і "Падарожжа ў краіну педагагічных тэрмінаў" – і спецыялісты адразу ацэняць выпрабаванні, праз якія прайшлі ўдзельнікі конкурсу.

Нялёгка было працаваць журы, бо складана быць аб'ектыўным пры ацэнцы майстэрства. І ўсё ж пераможца быў названы. Ім стала Тамара Яўгенаўна Аляксеенка, настаўніца сярэдняй школы № 2. Яна ўзнагароджана дыпломам аддзела адукацыі і памятным сувенірам. Усе ўдзельнікі і кіраўнікі навучальных устаноў, дзе працуюць канкурсанты, таксама былі заахвочаны кіраўніцтвам аддзела адукацыі.

Валянціна УЛАДЗІМІРАВА.

Весткі

Ствараецца індустрыя школьнага харчавання

Сярод раёнаў Гродзеншчыны арганізацыяй харчавання школьнікаў каторы год вызначаецца Навагрудскі. Менавіта заўчора гэта паслужыла падставай правядзення тут, у Навагрудку, абласнога семінара.

Умоўна ён складаўся з дзвюх частак. У першай удзельнікі семінара мелі магчымасць атрымаць змястоўную інфармацыю аб практыцы арганізацыі школьнага сталавання ў раёне ад намесніка старшыні райвыканкама Уладзіміра Груца і начальніка ўпраўлення адукацыі Алы Буйвал.

У прыватнасці, Ала Пятроўна паведаміла, што справа набывае рысы, скажам так, развіцця менавіта індустрыі школьнага харчавання. Як паказала практыка, гэта здымае шэраг дробных пытанняў і дазваляе пазбаўляцца розных непрадказальных накладак.

Другая частка семінара тычылася непасрэднай практыкі, арганізацыі важнай справы ў школах раёна.

Так, дырэктар сярэдняй школы № 7 райцэнтра Надзея Мікалаеўна Скобля павяла гаворку пра ўзаемадзеянне ўпраўлення адукацыі, педкалектыву навучальнай установы, камбіната школьнага харчавання, санітарнай службы і бацькаўскай грамадскасці пры арганізацыі харчавання вучняў у шматкомплекснай школе.

Шмат павучальнага і карыснага знайшлі для сябе ўдзельнікі і ў выступе дырэктара камбіната школьнага харчавання Валянціны Бондар.

Іх паведамленні былі дапоўнены, праілюстраваны наведаннем сталоўкі, харчблока навучальнай установы.

Падчас семінара быў зладжаны міні–практыкум, у якім прыняў актыўны удзел галоўны спецыяліст упраўлення адукацыі Гродзенскага аблвыканкама Уладзімір Арабенка. Практыкум тычыўся як тэхналогіі праверак харчблока, так і непасрэдна арганізацыі сталавання.

Была звернута ўвага на нетрадыцыйную форму арганізацыі харчавання вучняў ў малакамлектнай сельскай школе.

Удзел у рабоце семінара прыняла намеснік начальніка ўпраўлення адукацыі Гродзенскага аблвыканкама Вера Грышэчка.

Уладзімір НОВІК.

Сустрэча пакаленняў

На пачатку сакавіка ў сярэдняй школе №36 Віцебска адбыўся выязны пленум гарадскога савета ветэранаў сумесна з гарадскім камітэтам БПСМ і аддзела адукацыі Першамайскага раёна Віцебска на тэму "Аб узмацненні работы ветэранскіх арганізацый па патрыятычным і маральным выхаванні моладзі". Больш як шэсцьдзесят ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны, прадстаўнікі адміністрацый трох раёнаў горада, намеснікі дырэктараў і сацыяльныя педагогі школ раёна, выхавальнікі ЖЭУ, маладзёжныя лідэры прынялі ў ім удзел.

Падлеткі з цікавасцю агледзелі народны музей, што дзейнічае ў школе. А літаратурна–музычная кампазіцыя ў выкананні піянераў у многіх ветэранаў выклікала нават слёзы. Гледачам прыйшлося даспадобы выступленне духавога аркестра, агітбрыгад, а таксама заключны канцэрт старшакласнікаў.

На пленуме разглядаліся актуальныя пытанні ўзаемадзеяння гарадскога камітэта БПСМ з ветэранамі, воінскай часці №5524 – з раённым аддзелам адукацыі ў пытаннях патрыятычнага выхавання школьнікаў. З вайскоўцамі Першамайскі РАА супрацоўнічае даўно і плённа: на базе часці пастаянна працуе лагер адпачынку для цяжкіх падлеткаў, сталі традыцыйнымі экскурсіі школьнікаў і канцэрты для шэфаў.

Сустрэчы пакаленняў ветэраны лічаць перспектыўным напрамкам у выхаванні дзяцей і моладзі. Такія сустрэчы дзейнічаюць лепш за любую агітацыю, дазваляюць на свае вочы пабачыць "гісторыю" Айчыны, павышаюць патрыятычны дух у грамадстве.

Святлана ЛАВЕЙКІНА.

Памяці земляка

У 1980 годзе ў небе над Афганістанам гераічна загінуў лейтэнант Уладзімір Шапяцюк, ураджэнец Кобрыншчыны. Атрымаўшы гэтую балючую вестку, піянерыя Кобрынскага раёна рашыла ўвекавечыць памяць свайго земляка з вёскі Лелікава.

Доўга збіралі металалом. З яго і быў зроблены аўтобус, які ўпрыгожыў надпіс – "Уладзімір Шапяцюк". Доўгія гады аўтобус працаваў на маршруце, які праходзіў праз вёску героя Афгана. За дзесяць гадоў ён выпрацаваў свой рэсурс і стаў няспраўным.

Ды памяць пра героя на Кобрыншчыне захоўваецца. Нядаўна ў дзень памяці воінаў–інтэрнацыяналістаў аўтобус з тым жа надпісам зноў выйшаў на маршрут. А экіпаж ранейшы – гэта Аляксандр Шапяцюк і Васіль Трубчык, якія родам з Лелікава.

Анатоль ХАРЛАМАЎ.

Выставы

Сістэма "дзіцячы сад - школа": вопыт лепшых

20 сакавіка ў Мінскім гарадскім інстытуце павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кіруючых работнікаў і спецыялістаў адукацыі адкрылася гарадская педагагічная выстава.

Тэма выставы - "Вопыт арганізацыі цэласнага адукацыйнага працэсу ў сістэме дзіцячы сад - школа ва ўмовах рэфармавання".

Менавіта ў дзіцячым садзе робіць першыя крокі ў адукацыйны свет большасць маленькіх грамадзян нашай краіны. І адна з самых актуальных праблем, якая хвалюе ўсіх, – гэта праблема пераемнасці дзіцячага сада і школы. Калі яна будзе – кожнае дзіця, незалежна ад узроўню яго развіцця, базы ведаў і ўменняў, зможа ўвайсці ў школьнае жыццё лёгка і ўпэўнена. А ўдалы старт дасць больш шанцаў для паспяховай вучобы і надалей. Таму такой актуальнай уяўляецца праблематыка матэрыялаў, размешчаных на выставе. Прысвечаны яны як пытанням забеспячэння пераемнасці дашкольнай і пачатковай адукацыі, так і рэалізацыі пераемнасці пачатковай і базавай школ, якія цяпер рэфармуюцца. На выставе таксама прадстаўлены вопыт рэалізацыі бесперапыннай адукацыі ў сістэме "дзіцячы сад – школа" на старэйшай ступені навучання і лепшыя напрацоўкі, што тычацца кіраўніцкай дзейнасці па арганізацыі цэласнага адукацыйнага працэсу ў гэтай сістэме.

Выстава будзе доўжыцца да мая.

Святлана СУБОЦІНА.

"Бярыце, я сабе яшчэ наражаю", -

казала адна маці калі з-за п'янства ў яе забіралі дзесяць дзяцей

У Гомельскім абласным цэнтры карэкцыйна-развіццёвага навучання і рэабілітацыі – звычайны працоўны дзень. У адным з пакояў псіхолаг Наталля Рыгораўна Семяняка працуе з шасцігадовым Алегам. Яны замацоўваюць тэму "Садавіна і агародніна". Мне кідаецца ў вочы незвычайная для такога ўзросту сур'ёзнасць гэтага хлопчыка. "Ён у нас як маленькі дзядок, – кажа псіхолаг. – Эмацыянальная сфера ў яго не надта развітая". Як жа тая самая эмацыянальная сфера будзе ў Алега развітай, калі ён да пяці гадоў пражыў... у сабачай будцы. Разам з сабакам. І стасункі, калі можна так сказаць, у хлопчыка былі пераважна з сабакам...

Якая тут эмацыянальная сфера? Год назад Алег амаль не ўмеў размаўляць, вельмі праблематычна ішоў на кантакт з людзьмі – у яго былі адны ахоўныя рэакцыі.

Маці Алега, хворая на шызафрэнію, нарадзіла яго па-за шлюбам. Потым ад другога мужчыны нарадзіла яшчэ аднаго сына. Дарослыя пілі. Ім было не да дзяцей. Цяжка сказаць, што дакладна адбывалася ў гэтай сям'і, але той факт, што Алегу ў сабачай будцы аказалася лепш, чым побач з маці, гаворыць сам за сабе.

Калі дарослых пазбавілі бацькоўскіх правоў, абодвух хлапчукоў узяла бабуля. Калі дакладней, дык біялагічна – бабуля толькі малодшага брата. Яна і прывяла малых у Цэнтр карэкцыйна-развіццёвага навучання і рэабілітацыі.

Акрамя таго, што спецыялісты канстатавалі ў Алега сацыяльна-педагагічную запушчанасць, яму яшчэ паставілі дыягназ – алігафрэнія. Калі б малы трапіў да спецыялістаў раней, такога захворвання можна было пазбегнуць. Тады б размова ішла толькі пра затрымку псіхічнага развіцця.

У яго густы русы вожык. Яго цёмна-шэры позірк нечакана цяжкі. Ён складае бутэрброды з пластмасавых прадуктаў: гэта ж малому трэба набыць хоць бы самыя неабходныя жыццёвыя навыкі.

Цяпер Алег навучыцца радавацца. Спецыялісты Цэнтра лічаць тое вялікім дасягненнем. Ён у круглагутачнай групе пры цэнтры, якая налічвае 12 чалавек: ягоная бабуля жыве не ў Гомелі, а хлопчыку абавязкова патрэбна дапамога спецыялістаў. У малога ёсць такія рысы пры ягоным дыягназе якасці, як мэтанакіраванасць і працаздольнасць. У перспектыве ў Алега – дапаможная школа. Спецыялісты кажуць, што справы ў яго ідуць нядрэнна, што розніца паміж цяперашнім станам дзіцяці і тым, што было год назад, вялікая.

Педагогам і ўрачам цэнтра даводзіцца мець справу з самымі рознымі выпадкамі. У Алега, напрыклад, толькі інтэлектуальная недастатковасць, а фізічнае развіццё ў яго нармальнае. А бывае ж і так, што праблемы ў дзіцяці комплексныя. Тады адаптаваць яго да жыцця шмат складаней.

Яшчэ Наталля Рыгораўна расказвае, што да іх трапіў малы з нармальным інтэлектуальным і фізічным развіццём, але з праблемнымі паводзінамі. Хлопец быў вельмі агрэсіўны і папросту біў малых у дзіцячым садку без асаблівага разбору і нагоды. І на тэставым малюнку, што прапаноўваў яму зрабіць псіхолаг, ён намаляваў дзяцей, што збіваюць адзін аднаго. Калі яго папрасілі гэта растлумачыць, ён сказаў: "У мяне дома мама з татам заўсёды так гуляюць". Аказваецца, і самога хлопчыка збівалі дома.

Тут сітуацыя лагічная: дзіця рэалізуе ў жыцці мадэль паводзін сваіх бацькоў. Але бывае і інакш. Спецыялісты цэнтра расказваюць пра выпадкі, калі – добрыя, выхаваныя бацькі, роўныя адносіны ў сям'і, а дзіця паводзіць сябе агрэсіўна. Ці апатычна. Тое здараецца, калі дарослыя занадта патураюць яму. Абедзве крайнасці прыводзяць да аднолькава дрэннага выніку. Да таго ж, распешчанае дзіця нярэдка адстае ў развіцці ў параўнанні з астатнімі: з-за празмернай клапатлівасці бацькоў не навучыцца рабіць элементарнага. Бывае, спецыялістам нават не адразу ўдаецца выявіць, ці ў малога паталагічнае недаразвіццё, ці проста ляноты і элементарнае выхаванне.

Напэўна, у нечым гэта – сітуацыя шасцігадовага Сашы, з якім працуе педагог цэнтра. Саша збірае вялікую мяккую каляровую чарапаху (такі занятак дапамагае развіццю дробнай маторыкі рук). Хлопчык здаровы і, безумоўна, пойдзе ў масавую школу. Спецыялісты цэнтра толькі працуюць над тым, каб крыху "разварушыць" яго, зрабіць больш жвавым, актыўным.

Побач лагапед працуе з дзяўчынай-падлеткам, якая вучыцца ў дапаможнай школе. У яе такая праблема: калі яна вывучае, напрыклад, нейкае правіла, потым складана яго на практыцы ў яе не заўсёды атрымліваецца. Таму ў вольны ад школьных заняткаў час дзяўчына наведвае цэнтр карэкцыйна-развіццёвага навучання і рэабілітацыі.

Увогуле, спецыялісты цэнтра скардзяцца, што дзяцей да іх прыводзяць даволі позна – найчасцей у 6-9 гадоў, калі перыяд самага актыўнага фізіялагічнага і псіхічнага развіцця, найбольш прыдатны для карэкцыі, ужо ўпушчаны. Як, напрыклад, у шасцігадовага Руслана, з якім працуе метадыст цэнтра. Скласці няхітрую мазаіку – слана з некалькіх частак – яму не так проста. Нялёгка яму вызначыць, якое з шэрагу прапанаваных драўляных яблычак – меншае. У Руслана – алігафрэнія і недаразвіццё мовы. У яго поўная сям'я, добрыя бацькі, але хлопчыка позна прывялі да ўрачоў. А калі б ён трапіў да іх гады ў тры, вынікі працы з ім былі б нашмат лепшымі.

Акрамя як на заняткі, дзеці сюды прыходзяць яшчэ і на кансультацыю, і для дыягностыкі. Спецыялісты цэнтра вызначаюць, куды накіраваць дзіця вучыцца: у спецыяльную інтэрнацкую ўстанову, інтэграваны клас агульнаадукацыйнай школы ці рэкамендуюць дамашнюю форму навучання. Тут працуюць і з бацькамі: даюць неабходную інфармацыю, аказваюць псіхалагічную дапамогу.

Рэгулярна менавіта на занятки да спецыялістаў цэнтра прыходзяць каля 40 дзяцей. А сам цэнтр – гэта дырэктар, намеснік, сакратар, трое дэфектолагаў, трое псіхолагаў, інструктар ЛФК, псіхіятр, метадыст, сурдапедагог. Урачоў не хапае. Цэнтр супрацоўнічае з дзіцячай абласной палiклінікай. Не хапае, уласна кажучы, і плошчы. Цэнтр арандуе плошчу на дзве групы ў гарадскім дзіцячым садку №1. Цяпер абласное кіраўніцтва вырашыла аддаць цэнтру памяшканне аднаго з дзіцячых садкоў поўнасцю, праўда, там трэба ўсё адрамантаваць і прывесці ў належны стан. Неабходны грошы. Бюджэтных сродкаў не хапае. Дырэктар спрабуе наладжваць кантакты з рознымі спонсарамі. Карацей кажучы – звычайная гісторыя.

Банк даных Гомельскага абласнога цэнтра карэкцыйна-развіццёвага навучання і рэабілітацыі складаюць звесткі пра 20 тысяч дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця. Маюцца на ўвазе такія захворванні, як ідыятыя, аўтызм, цэрэбральны параліч, шызафрэнія, эпілепсія, парушэнні эмацыянальна-валявой сферы, розныя комплексныя парушэнні і інш. Але не ўваходзяць саматычныя захворванні: гемафілія, пароки сэрца, бранхіяльная астма, злаякасныя ўтварэнні і інш. – інакш кажучы, тыя, пры якіх інтэлект захаваны і дзіця можа займацца дома па праграме масавай школы. Гэта – асобная катэгорыя дзяцей.

Паводле даных цэнтра, найчасцей у дзяцей сустракаюцца парушэнні мовы – 39 працэнтаў ад тых паталогій, якімі займаецца вышэйназваная ўстанова. На другім месцы – затрымка псіхічнага развіцця – 25 працэнтаў. Потым разумовая адсталасць – 15 працэнтаў, парушэнні зроку – 11 працэнтаў. Астатнія 10 працэнтаў размяркоўваюцца паміж такімі паталогіямі, як парушэнні апорна-рухальнага апарата, парушэнні слыху, захворванне Дауна, цяжкая разумовая адсталасць. Зусім нядаўна ў вобласці зарэгістраваны два выпадкі слепаглухаты. Пакуль спецыялісты абласнога цэнтра не даследавалі гэтых дзяцей. З імі прыйдзецца нялёгка. Як такое дзіця навучыць, напрыклад, пісаць? Звычайна ў гэтай справе адсутнасць аднаго з гэтых пачуццёвых складнікаў кампенсуецца праз другі. А тут? Спецыялісты мяркуюць, што гэтых дзяцей лепш накіраваць у спецыяльную школу-інтэрнат для сляпых. Іх прыйдзецца вучыць выключна праз пачуццё дотыку, праз нейкія прасторавыя ўяўленні. А гэта – унікальная і да таго ж эксперыментальная работа спецыялістаў.

Увогуле за апошнія пяць гадоў дзіцячае насельніцтва вобласці зменшылася на 47477 чалавек. Прытым колькасць дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця павялічылася на 4364 чалавек. Неаптымістычна.

Дык што ж за самай справе прыводзіць? Мабыць, можна весці гутарку пра наступствы сусветнага пагаршэння экалагічнай сітуацыі. Увогуле, пры наступствах радыяцыйнага забруджвання ў прывязвацца? Ці можна ставіць пытанне пра нейкія генныя мутацыі? Ці, мабыць, тое – вынік шагу ладу жыцця і эканамічнай сітуацыі? А калі так, дык што з гэтай праблемай – эканамічна пасляхоўвае краіна? Да таго ж, цікава, у якіх сем'ях пераважна нараджаюцца дзеці з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця? Хочацца ўсё ж такі "праясніць карціну", расставіць акцэнты. І тут абавязкова спатрэбіцца кваліфікаванае меркаванне.

Таццяна Яначэнка, дырэктар Гомельскага абласнога цэнтра карэкцыйна-развіццёвага навучання і рэабілітацыі: "У сувязі з тым, што нездаровых дзяцей у апошні час нараджаецца ўсё больш, можна гаварыць у большай ці меншай ступені пра розныя прычыны.

Вядома, верагоднасць нарадзіць хворае дзіця большая ў тых бацькоў, якія маюць паталогію ці якія вядуць асацыяльны лад жыцця. У сувязі з тым, што ў нашай краіне складанае эканамічнае становішча, нармальныя сем'і, на жаль, нараджаюць па аднаму дзіцяці. А вось тыя, хто, напрыклад, п'е, – столькі, колькі нараджаецца. Некаторыя нават толькі таму, каб грошы, якія дае дзяржава на дзіця, патраціць на гарэлку. Чым старэйшая такая маці, чым горшы яе лад жыцця, тым большая верагоднасць, што дзіця народзіцца хворым. Пра пачуццё адказнасці тут і згадваць не трэба. Ведаю такую маці, у якой было дзесяць дзяцей. За тое, што яна піла, яе пазбавілі бацькоўскіх правоў. Калі дзяцей у яе забіралі, дык яна сказала: "Бярыце, я сабе яшчэ наражаю..."

Але хворыя дзеці нараджаюцца і ў нармальных сем'ях, у здаровых бацькоў. Яўных прычын быццам бы і няма. Такім чынам, ніхто не застрахаваны. Ёсць методыкі, дзякуючы якім, яшчэ на стадыі ўнутрывантробнага развіцця можна вызначыць, ці здаровае дзіця. Быў такі выпадак: сям'я даўно хацела дзяцей, але ў жонкі ўсё не атрымоўвалася выносіць дзіця – было некалькі выкідышаў. І вось яшчэ адна цяжарнасць, якая праходзіла, нарэшце, быццам бы нармальна. Але высветлілася, што дзіця народзіцца з захворваннем Дауна. Сям'я была веруючай. У многім з-за сваіх рэлігійных поглядаў бацькі вырашылі пакінуць дзіця, хоць і хворае. Нарадзіўся хлопчык. А потым ... нарадзіліся адна за адной яшчэ дзве здаровыя дзяўчынкі!

Як ні дзіўна на першы погляд, але ў так званых высокаразвітых краінах нездаровых дзяцей нараджаецца не менш, чым у нас.

Ад гэтай праблемы поўнасцю не пазбавіцца. Да таго ж для нас – тых, хто заклікаў дапамагаць такім дзецям, развязваць пра прычыны, напэўна, – не самае важнае..."

– Ці ты хочаш ужо есці? – клапатліва цікавіцца Таццяна Канстанцінаўна ў Алега, з якога пачалася мая гісторыя (малы якраз праносіцца побач з намі). – Не, – бойка адказвае хлопчык. – Дзе Сашка? – і бяжыць да свайго сябра.

У Алега цяпер ёсць сябры. Ён навучыцца радавацца. Вось гэта сапраўды важна.

Вольга ЗАЙКІНА.

Нялёгкія выпрабаванні выпалі на долю шасцікласніка Жабінкаўскай школы-інтэрната для дзяцей са слабым зрокам Сашы Александронца. Страціўшы бацькоў, маючы слабы зрок, ён спрабуе атрымаць адукацыю і знайсці сваё месца ў жыцці, вырасці годным чалавекам, атрымаць прафесію.

Фота Рамана КАБЯКА, БЕЛТА.

Грамадскія аб'яднанні

Тата можа быць мамай

Алег вырас у шматдзетнай сям'і. Іх, пяцярых, маці (сама круглая сірата) паставіла на ногі і дала вышэйшую адукацыю адна. Бацька знік, калі старэйшаму было адзінаццаць, а малодшы павінен быў нарадзіцца праз месяц. Дзеці дапамагалі маці, стараліся не засмучаць яе ні паводзінамі, ні вучобай, а пры магчымасці падзараблялі на мясцовым хлебазаводзе. Ужо тады дзевяцігадовы хлопчык зразумеў, што забыць чалавека можна, яго ж здрадніцтва - ніколі...

Ствараючы ўласную сям'ю, ён цвёрда ведаў, што яго дзеці заўсёды будуць адчуваць надзейнае плячо таты. Малады чалавек і не здагадваўся, што лёс падрыхтаваў яму яшчэ адну сустрэчу з подласцю. Дзве цудоўныя дачушкі, якія ўпрыгожылі саюз мужчыны і жанчыны, павінны былі стаць гонарам маці, але чамусьці яны бачылі толькі яе раздражненне. Яна часта знікала з дому, правакавала сваркі з мужам, і хутка адбыўся развод. Дачок пакінулі з мамай, але бацька ў вольны ад працы час заўсёды сустракаўся з імі.

Па прафесіі Алег – пілот. Лягчэй пералічыць месцы на зямным шары, куды ён не вадзіў свой пасажырскі лайнер. Але каб дзяўчынкі былі дагледжаны, ён уладкаваўся выхавальнікам у дзіцячы сад. "Вусаты нянь" ніяк не жадаў жыць спакойным жыццём – будучыня дзяцей хвалявала яго больш за ўсё.

Займаючыся сваёй гісторыяй, ён сутыкнуўся з мноствам выпадкаў, у якіх жонкі аказваліся "зязюлямі". Нарадзілася думка стварыць асацыяцыю па абароне правоў бацькоў. Садружнасць бацькоў існуе вось ужо адзінаццаць гадоў, старшынёй яе з'яўляецца А.В.БАКУЛІН.

- Алег Віктаравіч, ці паказаў час, што стварэнне падобнай арганізацыі было жыццёвай неабходнасцю?

– Безумоўна. Дзяржава, можна сказаць, увагі нам не ўдзяляе. Але наша згуртаванасць, дапамога і ўзаемавыручка – вельмі добрая абарона. Не лічыцца з намі ўжо ніхто не можа. Дзякуючы нашаму ўмяшанню ў судовыя працэсы многія бацькі атрымалі магчымасць не толькі пастаянна сустракацца з дзецьмі, але і поўнасцю займацца іх выхаваннем. Мы разбурылі стэрэатып, што сем'і распадаюцца толькі па віне мужчын – больш чым у пяцідзесяці працэнтаў выпадкаў такі грэх на сумленні жанчын. Яны нават кідаюць дзяцей, становяцца п'яніцамі, наркаманкамі, прастытуткамі. Парадокс у тым, што калі муж звяртаецца ў суд з іскам аб перадачы дзіцяці на выхаванне (пра захаванне сям'і не можа ісці і гаворкі), то суд звычайна займае пазіцыю жонкі, і трэба пераадолець шмат бар'ераў, каб даказаць няздольнасць маці выхоўваць дзіця.

- Які-небудзь прыклад можна?

– Зусім нядаўна адбыўся чарговы разгляд справы, дзе маці не займаецца выхаваннем дзіцяці. Яна кінула сваё двухмесячнае немаўля з захворваннем анемія першай ступені. Цяпер дзяўчынцы тры гады. Бацька прыклаў усе намаганні і дзіця сёння абсалютна здаровае. Маці ні разу яе не наведала, але ўсе прадугледжаныя дзяржавай дапамогі атрымлівае. За ўвесь гэты час жанчына некалькі разоў выходзіла замуж, мела судзімасць за махлярства. На патрабаванне бацькі быў дадзены адказ, што жанчына не рэалізавала сябе як маці і ёй трэба даць магчымасць гэта зрабіць. А тое, што адказчыца ні на адно пасяджэнне не з'явілася асабіста, пад увагу не прымаецца. Гэта не адзінкавы выпадак, калі суд застаецца абыякавым да бацькоўскай адданасці.

- Усё-такі праўда ў канчатковым выніку перамагае?

– У большасці выпадкаў так. Але цаной якіх намаганняў!..

- Ці мэтазгодна пазбаўляць бацькоў бацькоўскіх правоў?

– У асобных выпадках гэта абавязкова трэба зрабіць і, у першую чаргу, для абароны будучыні дзіцяці. Жонка аднаго з нашых бацькоў падалася ў секту, і сям'я для яе перастала існаваць. Пазней яна страціла розум на рэлігійнай глебе і стала пацыенткай псіхбальніцы. Жанчына не працуе, групы інваліднасці не мае, сродкаў да існавання – таксама. Застаюцца дзеці, якія, дасягнуўшы пэўнага ўзросту, абавязаны будуць плаціць ёй аліменты. Паўстае пытанне: чаму дзеці, якія выраслі напаўсіротамі пры жывой маці або бацьку, павінны пакутаваць? Тут, дарэчы, можна ўказаць на яшчэ адзін недахоп судовай сістэмы: бацька-дэзерцір павінен плаціць дзіцяці да паўналецця, а дзіця яму – пажыццёва. За што?

- Жанчыны, якія кінулі сваіх дзяцей, плацяць аліменты?

– Вядома, і робяць яны гэта недобраахвотна. Даводзіцца іх шукаць і прыцягваць да адказнасці. (З маёй жонкай была такая ж гісторыя.)

- У дзіцячай песні ёсць словы, што тата можа ўсё, вось толькі мамай быць не можа. Я так разумею, што вы з гэтым сцвярджэннем не згодны?

– Тата не можа быць жанчынай, а мама з яго можа добрая атрымацца. Праўда, гэтае пераўвасабленне не радуе, бо для псіхікі і паўнацэннага развіцця дзіцяці важна мець поўную сям'ю.

- Як школьныя настаўнікі ставяцца да бацькоў-адзіночак?

– Прыглядаюцца, вывучаюць, а потым як могуць маральна падтрымліваюць. Хачу адзначыць, што душу дзіцяці пры гэтым не траўміруюць – проста тактоўна падказваюць бацьку сёе-тое пра асаблівасці яго паводзін, звычкі, інтарэсы, характар. Настаўнікі ж амаль усе добрыя псіхолагі.

- Таму вы і вучыліся завочна ў педагагічным інстытуце?

– Гэта больш для самаадукацыі. Але атрыманыя веды аказаліся карыснымі на многіх этапах жыцця.

- У абавязкі вашай арганізацыі ўваходзяць толькі прысутнасць і ўдзел у судовых спрэчках бацькоў?

– Не. Сфера дзейнасці асацыяцыі – шырокая: аказваем дапамогу па юрыдычных пытаннях, даем рознага роду кансультацыі, займаемся дабрачыннай дзейнасцю, адпраўкай дзяцей на адпачынак і аздараўленне за мяжу. Часта наладжваем разнастайныя забаўляльныя мерапрыемствы, вечары адпачынку, спартыўныя сустрэчы. Вельмі цесна кантактуем і праводзім сумесныя мерапрыемствы з падобнымі арганізацыямі іншых краін СНД.

- У календары ўжо ёсць дзень вашай садружнасці?

– Кожную трэцюю нядзелю чэрвеня адзначаецца Дзень бацькі. Гэта міжнароднае свята.

- На чале бацькоўскага саюза стаяць толькі мужчыны?

– У ЗША такую арганізацыю ўзначальвае жанчына. Эн Мітчэл – па прафесіі юрыст і ў недалёкім мінулым была заўзятай феміністкай. Але, сутыкнуўшыся на практыцы з тым, як разглядаюцца спрэчкі аб дзецях у судзе, яна пачала абараняць правы бацькоў, бо, маючы роўныя правы, мужчына пры сустрэчы з Фемідай становіцца безабаронным.

- У лепшым выпадку - "нядзельны тата", у горшым - забарона нават на сустрэчы?

– Так. Асабіста я — супраць разводаў і дзеля дзяцей сам бы на гэта ніколі не пайшоў. Аднак жонка вырашыла па-свойму, ёй захацелася вольнага і бесклапотнага жыцця. Пазбавіцца ад жыццёвых праблем ніколі не ўдаецца, але каб дзіця цябе цаніла, любіла і паважала, з ім трэба цесна кантактаваць, праводзіць шмат часу, яго, урэшце, трэба выхоўваць. Бо колькі ўкладзеш у дзіця – столькі і атрымаеш. Спадзявацца на тое, што яно вырасце і нешта зразумее, могуць толькі не вельмі разумныя людзі, якія трапляюць пад уплыў чужога меркавання. Паверце Горкаму: дзеці – заўтрашнія лёсы нашы...

Ларыса ВЛАДЫКА-РЫХЦІКАВА.

Погляд

Прашу пазбавіць мяне бацькоўскіх правоў,

альбо Ці ёсць мяжа ў непазбежнасці

Сацыяльнае сіроцтва стала сёння трывожнай праявай і напамінае раку ў час вясновай паводкі.Толькі ў сістэме прафесійна-тэхнічнай адукацыі за апошні час колькасць навучэнцаў-сірот амаль падвоілася. У мінскіх навучальных установах гэтая лічба дасягае ўжо пяцісот чалавек.

Адным з такіх навучэнцаў быў нядаўна і Сяргей. Гісторыя яго сіроцтва - даволі тыповая, калі б не адно "але"... Ад Сяргея яго маці адмаўлялася двойчы.

Дваццаць гадоў назад у раённым радзільным доме маладая жанчына пакінула толькі што народжанага сына. І як толькі не ўгаворваў яе медыцынскі персанал, парадзіха была няўмольнай.

Так стаў Сяргей сіратой. Ён доўга не разумеў гэтага слова, як і таго, што такое "сям'я". Ён быў "дзяржаўным" з маленства і прывык, што ўсё вакол – агульнае. І нават любую жанчыну можна называць мамай.

І толькі пасталеўшы, Сяргей зразумеў: мама ў кожнага толькі адна.

Пошук яе ён сам не асіліў. Але ў каледжы электронікі, куды паступіў пасля інтэрната, да гэтага паставіліся сур'ёзна. "Я ніколі не трымаў на яе крыўды, – тлумачыць Сяргей. – Але ж вельмі хацелася пабачыць тую, якая мяне нарадзіла, знайсці хоць аднаго роднага чалавека".

Але роднай для Сяргея гэтая жанчына так і не стала.

Калі, нарэшце, Сяргей патэлефанаваў ёй дахаты і доўга тлумачыў, хто ён такі, яна абыякавым голасам адказала, што яна яго ведаць не ведае.

У Алёны таксама былі ў жыцці адны расставанні. Затое хоць паспела спазнаць цяпло мацярынскіх рук і пяшчоту ласкавых слоў. (Сяргею і гэтага было не дадзена). Шчаслівае дзяцінства ў Алёны скончылася, калі ёй ледзьве споўнілася 10 гадоў. Калі загінуў бацька, тады і пакацілася яе жыццё ў бездань... разам з маці. Такая раней добрая, вясёлая, жанчына знайшла сваё ўратаванне ад праблемы ў звычайным п'янстве. Спачатку саромелася дачкі, хавала бутэльку. А потым стала піць у адкрытую, з сабутэльнікамі. Іншы раз яна наладжвала ў кватэры такія оргіі, што дзяўчынка вымушана была хавацца ў суседзяў. Добрыя людзі падкармлівалі Алёну, давалі адзенне, а потым дапамаглі ўладкаваць у інтэрнат.

Сёння яна вучыцца ў каледжы электронікі і ўжо зусім дарослая. Ды толькі страх былога жыцця яшчэ тоіцца ў глыбіні душы, і так хочацца зноў прылашчыцца да мамы. Але маці ўжо не чуе яе.

А раздзяліць боль пакінутых дзяцей, развеяць іх адзіноту і тугу, стварыць добразычлівае асяроддзе імкнуцца педагогі Мінскага прафесійна-тэхнічнага каледжа электронікі.

Але стварыць атмасферу роднага дома ў самой установе не проста для такіх дзяцей, тлумачыць Галіна Дзёмкіна, намеснік дырэктара. З імі трэба працаваць вельмі далікатна. Дастаткова аднаго рэзкага слова, нядобразычлівага позірку – і падлетак замкнецца ў сабе ўжо надоўга. Канешне, гэтыя дзеці ўшчэмлены ў самым галоўным: яны пазбаўлены бацькоўскай любові і ласкі. Таму іх ранімасць, недавер, нават азлобленасць можна зразумець і апраўдаць. Галіна Уладзіміраўна расказвае, што цяпер у каледжы займаецца амаль трыццаць сірот, і праблем значна прыбавілася. А колькі іх прыходзіцца вырашаць, каб гэтых дзяцей вывесці, як кажуць, у людзі. Аказваецца, яны ўвогуле пазбаўлены пачуцця самастойнасці і адказнасці, і гэтаму іх трэба вучыць. У 15-16 гадоў мала хто з падлеткаў можа правільна распараджацца грашыма, вырашаць бытавыя праблемы, нарэшце, арыентавацца ў асяроддзі. Нярэдкія выпадкі, калі зроблена столькі памылак, што, здавалася, немагчыма самому выбрацца.

Напрыклад, адна дзяўчына зацяжарыла, другі навучэнец трапіў у дрэнную кампанію, трэці – футбольны фанат і забыў пра вучобу. А дзве сяброўкі злоўжываюць спіртным.

Такія сітуацыі ў каледжы прадугледжаны, таму і створана сацыяльна- псіхалагічная служба, якая прыйдзе на дапамогу кожнаму, каму яна трэба. Служба спрыяе абароне правоў і інтарэсаў падлеткаў. На жаль, тыя дзяржаўныя гарантыі, якія прадугледжаны законам для сацыяльных сірот, сёння часта не выконваюцца. Гэта тычыцца жыллёвых праблем, праблем працаўладкавання. Яны агульныя для ўсяго грамадства, таму льготы цяжка забяспечыць.

Хвалюе сёння Галіну Уладзіміраўну і пытанне вольнага часу яе выхаванцаў. У каледжы, праўда, дзейнічае мноства спартыўных секцый, гурткоў, аб'яднанняў, куды дзеці ходзяць з ахвотаю. Некаторыя сталі ўжо лаўрэатамі, дыпламантамі, і увогуле пераможцамі конкурсаў, агладаў, канцэртаў.

А вось у час летніх канікулаў сірот няма чым заняць. Вяртацца ў дом, дзе жывуць вечна п'яныя бацькі, ім не хочацца. Вось і думай, Галіна Уладзіміраўна, куды навучэнцаў прыладзіць. Яшчэ нядаўна ў гэтым дапамагалі будаўнічыя атрады, якія выязджалі ў летні перыяд за межы рэспублікі. Там адпачынак перамяжоўваўся з працай, і падлеткам вельмі там падабалася. Сёння так званага арганізаванага лета пакуль што не атрымліваецца. Праўда, выручае працоўны летнік у каледжы. У ім будуць задзейнічаны і падлеткі-сіроты. Сацыяльны педагог Святлана Рамановіч, псіхолаг Вольга Цішурава, майстры вытворчага навучання Марыя Сухавей, Таццяна Чурак, Тамара Мамчыц, Валянціна Аліхвер і іншыя ставяцца да сваіх выхаванцаў як да асабістых дзяцей. Любоў і клопат пераважаюць у іх стасунках.

А каб гэтыя пачуцці развіваліся і ў выхаванцаў, педагогі вучаць клапаціцца пра іншых. Гэтаму садзейнічае створаны тут валанцёрскі клуб. Падлеткі пабывалі ўжо ў Дамах малюткі, дзяцей-інвалідаў, інтэрнатах, анкалагічным цэнтры, ваенным шпіталі.

Жаданне клапаціцца пра іншых, раздзяляць чужы боль і спачуваць бліжняму якраз і не дадуць потым развіцца спажывецтву і ўтрыманству.

Як гэта здарылася з бацькамі падлеткаў.

***

Стаўленне грамадства да сацыяльнага сіроцтва як з'явы – сёння не адназначнае.

А само словазлучэнне "сацыяльнае сіроцтва" бянтэжыць кожнага сваёй абагульненасцю. Атрымліваецца, што і прычыны, і наступствы хваробы крыюцца ў соцыуме. Але гэта тое ж самае, што абвінавачваць прыроду ў дрэнным надвор'і.

Сацыяльныя ўмовы хоць і сталі сёння каменнем спатыкнення, але іх можна вінаваціць толькі часткова.

Сапраўды, адсутнасць духоўных арыенціраў, маральная спустошанасць, матэрыяльны фактар нараджаюць у грамадстве шмат негатыву дармаедства, алкагалізм, распушчанасць, падзенне сямейных устояў, урэшце злачыннасць. Але чаму адны стаічна вытрымліваюць віхуры жыцця, а іншы падаюць у бездань?!. Умовы аднолькавыя для ўсіх.

Канешне, выжыць нам няпроста. Але ёсць каноны, якія не намі прыдуманы: богам, сусветам, не так вжна. Пераступіць праз іх – гэта значыць пераступіць праз тук мяжу, дзе ты ўжо не чалавек, неканчына, не маці. Ёсць адна ўсодняя мудрасць: "Бог не можа капаціцца аб кожным, таму ён прыдумаў маці". Менавіта мацярынству ўласцівы клопат, самахвярнасць і тая бязмежная любоў да таго, каго нарадзіў, кагопрыручыў. Памятаеце, як у Экоперы.

Бог аддаў этую місію маці, бацьку, сям'і, не дзяржаве і не соцыуму. Дыкчаму ўсё больш і больш з'яўляецца заяў такога зместу: "Прашу пазбавіць мяне бацькоўскіх павоў, бо я не ў стане пракарміць і адзець сваіх дзяцей. Ускладаю свае бацькоўскія абавязкі на дзяржаву". Выводзіла гэтю каравую паперу дрыжачай рукю гора-маці, звычайная п'яніца Ёй абы напіцца, а пра дзяцей – яхай дзяржава думае.

Канешне, такім дзяржаўным абавязкам можна было пагадзіцца, калб дзяржава была сама па сабеА яшчэ лепш, калі б існавала собная вытворчая галіна, якая выступіла ўтрыманцам сацыяльнага сіроцтва. Але дзяржава- гэта мы, і клопат за пакінутых зяцей стаў нашым агульным клпатам. І тут мала нашай міласэрнасці, чуласці, спагадлівасці Бо статус сацыяльнай сіры прадугледжвае трывалую наматыўна-прававую базу, шматбковае матэрыяльнае забеспячнне дзяцей такой катэгорыі. А а ім – пашыраныя правы і льгот пры паступленні ў навучальныя становы, атрыманне жылля, рсныя грашовыя выплаты, у тыміку на харчаванне, адзенне і гэтак далей. Карацей кажучы, поўнае дзяржаўнае ўтрыманне. Ды не толькі саміх дзяцей. Гора-бацькі жывуць жа не ў ізаляцыі, таму дзяржаўныя выплаты перападаюць і ім.

Вось і атрымліваецца, што грамадства патурае дармаедству і ўтрымлівае трутняў.

Мала таго, яны ўведзены ў статус недатыкальнасці. Паглядзіце ў транспарце, магазіне, на вуліцы – міліцыянеры на іх не зважаюць, кантралёры не чапаюць. Да прынцыпу: што з яго возьмеш – відаць прызвычаіліся і тыя, і другія.

Але гэта, безумоўна, не выхад. Прыняты ж каардынальныя меры па барацьбе з безбілетнікамі. Да гэтай справы нават міліцыя падключылася. Хто пабываў хоць разок у так званым "заячым" аўтобусе, таму мала не пакажацца. Значыць, можна прымяняць новыя сродкі ўздзеяння! Дык чаму толькі да "зайцаў"?

Такую страшылку можна прыдумаць і да нядбайных бацькоў.

Памятаецца далёкая алімпіяда 80-га года. Горад Мінск таксама быў яе арганізатарам, і футбольныя матчы праходзілі на стадыёне "Дынама". Праўда, алімпіяда доўжылася ў нас толькі некалькі дзён, але рыхтаваліся ні адзін год. Чаго толькі каштавала пабудова аўтатрасы Масква-Брэст, якую запусцілі ў рэкордныя тэрміны! Але не толькі гэтым была знамянальна гэтая гістарычная падзея. Гарадскія ўлады прынялі адно глабальнае рашэнне. На пэўны час былі выведзены за горад, на 101 кіламетр, усе неблаганадзейныя, якія ганьбяць наша грамадства. Так алкаголікі, дармаеды, прастытуткі, бамжы сталі працаваць ... у калгасе. Нават вядомы такі факт, калі мясцовыя даяркі вучылі даіць кароў валютных прастытутак. Алкаголікі займаліся менш рамантычнай справай – палолі буракі.

Ці была вялікая карысць ад гэтай акцыі, цяжка сказаць, але разлад у іх бестурботнае жыццё быў унесены.

Вядомы і сёння прыклады такога ўздзеяння, але ўжо ў Германіі. Сваіх недарэчлівых грамадзян немцы адпраўляюць далей ад радзімы, у ... Сібір.

На жаль, у нас "алімпійскі эксперымент" больш не ставіўся.

Сёння ўсё больш чуваць пра новыя паслугі для такіх адшчапенцаў. Нават юрысты працуюць у радзільных дамах. Думаеце навошта? Каб аблегчыць працэдуру... адказу ад наваароджанага. А пабудова начлежак, багадзельняў – інакш як новым павевам часу не назавеш. Дык што, сацыяльнае сіроцтва стала ўжо непазбежнасцю?

Але хочацца спадзявацца, што гэтую з'яву нарэшце спыніць належны закон. Падстава так думаць ужо ёсць. Праект новага заканадаўчага акта рыхтуецца ў парламенце.

Ала КЛЮЙКО.

Аляксандр МАЛЯРЭВІЧ,
дырэктар Рэспубліканскага інстытута кантролю ведаў:

"Праз тэсціраванне мы шукаем аб'ектыўныя механізмы ацэнкі ведаў"

Рэспубліканскі інстытут кантролю ведаў існуе параўнальна нядаўна. Мэта нашай размовы з кіраўніком гэтай установы - пра ўжо напрацаванае, аб праблемах, якія ўзнікаюць у працэсе дзейнасці інстытута, і ролі тэстаў у педагагічнай практыцы.

- Аляксандр Міхайлавіч, калектыў, які Вы ўзначальваеце, каардынуе і ўкараняе ў практыку тэставыя методыкі і тэхналогіі. Справа гэтая, па сутнасці, новая. Адносіны педагагічнай грамадскасці да яе неадназначныя: ёсць яе прыхільнікі-энтузіясты, а ёсць педагогі, якія адкрыта дэманструюць сваё негатыўнае стаўленне да тэсціравання, глядзяць на гэта спрошчана, маўляў, чарговая модная ідэя і кампанія вакол яе. І калі мы гаворым сёння, што не ўсе вучні ўмеюць працаваць з тэстамі, значыць, гэтаму іх не навучылі педагогі?

– Гэта так. Але тое, што да ідэі тэсціравання стаўленне неадназначнае, лічу нармальнай з'явай. Наадварот, мяне болей здзівіла б і выклікала падазрэнне, калі б усе агульна прынялі яе на "ўра". На жаль, часам і добрыя ідэі маюць перашкоды на шляху іх укаранення ў жыццё. Мы гэта цудоўна разумеем. Таму дагэтуль цэнтралізаванае тэсціраванне, чым мы сёння напрамую займаемся, – справа добраахвотная, а не абавязковая, як, дапусцім, эксперымент у Расіі, дзе праводзяць так званы адзіны экзамен для ўсіх. Мы нікому нічога не навязваем, а раім паспрабаваць, каб асэнсаваць, пераканацца і зразумець, наколькі гэта цікавая і перспектыўная справа.

- Якія перавагі мае тэст?

— Маё глыбокае перакананне, і я ўвесь час пра гэта гавару: ніводзін экзамен, і ніколі, цалкам аб'ектыўна не ацэніць веды вучня. Вусны экзамен мае свае перавагі, пісьмовы, напрыклад, сачыненне, – свае. А тэст – свае. Па вялікім рахунку, трэба працаваць у комплексе. Ніхто сёння не заклікае губіць іншыя метады ацэньвання ведаў вучняў – традыцыйныя, якія "прыжыліся" на практыцы – той жа алімпіядны рух, шматлікія творчыя конкурсы і г.д. Ні ў якім разе! Мы проста хочам дабавіць аб'ектыўнасці, якой нам так не хапае, у звычайную працэдуру ацэньвання ведаў вучняў. Бо што ў нас сёння адбываецца на практыцы? Па-першае. Існуе праблема неадэкватнасці і няроўнасці атэстатаў, якія выдадзены ў розных школах, але з аднолькавымі адзнакамі. Адзнакі ў атэстатах аднолькавыя, а веды ў вучняў моцна адрозніваюцца. І вось тут тэсты, у чым і ёсць іх унікальнасць, павінны адыграць сваю ролю, дапамагчы нам – калі адзін матэрыял прапануецца вучням, якія вучыліся ў розных школах, у розных умовах і ў розных настаўнікаў. Вучні адказваюць на аднолькавыя пытанні, і, болей таго, гэтыя аднолькавыя пытанні правяраюцца з адзіных пазіцый, што дае магчымасць бачыць і мець аб'ектыўную карціну таго, як дзеці ведаюць той ці іншы канкрэтны раздзел пэўнай вучэбнай праграмы. Без уплыву суб'ектыўных фактараў: падабаецца настаўніку гэты вучань ці не, добры гэта выкладчык ці не, зразумеў ён вучня ці не і г.д.

І другое. Чым сёння прыцягальныя тэсты? Вельмі часта школьнікі проста механічна завучваюць вучэбную праграму, якая ім прапануецца. У тэстах жа мы прапануем пытанне і некалькі адказаў на яго. Якасна складзены тэст утрымлівае праўдападобныя адказы. З іх адзін правільны, а астатнія – падобныя на праўду. Для вучня, які механічна засвоіў матэрыял і не ўмее творча працаваць, ці хоць крышачку творча, – усе адказы будуць падобныя на праўду. І часта менавіта таму вучні і памыляюцца. І вось гэтыя праўдападобныя адказы падабраны (зноў-такі, заўважу, калі тэст складзены пісьменна, калі над ім працуюць сур'ёзныя тэстолагі і складальнікі тэстаў) такім чынам, каб у няправільным адказе была закладзена няправільная працэдура разліку. Дапусцім, вучань гэтае правіла не ведае, і таму памыляецца і дае такі разлік. І таму нават нас, настаўнікаў-прадметнікаў, цікавіць не толькі колькасць правільных адказаў, але і няправільных. Гэта яшчэ адзін станоўчы момант у выкарыстанні тэстаў, і адначасова бачыцца балявая кропка, якую нам трэба мець на ўвазе – праблему вывучаць і мяняць акцэнты. Так, ёсць катэгорыя педагогаў, якія ўспрымаюць тэсты спрошчана, на ўзроўні ўгадвання, як матэрыял, які можна знайсці на апошняй старонцы нядзельнай газеты. Гэта прымітыўны падыход. Таму пакуль некаторыя старшакласнікі ўпершыню бачаць тэсты на ўступных экзаменах. На справе тэсты і тэсціраванне – гэта грунтоўныя навуковыя методыкі.

- Цікава, адкуль да нас прыйшла практыка тэсціравання, калі заглянуць у гісторыю?

– Дарэчы, гэта на самай справе цікава. Яшчэ ў 20-я гады мінулага стагоддзя ў Амерыцы сутыкнуліся з праблемай, падобнай на нашу сёння, калі атэстаты ці дакументы аб сярэдняй адукацыі на справе не адлюстроўвалі ўзровень ведаў вучняў. Яны сталі думаць, як бы гэта ў межах адной вялікай краіны аб'ектыўна ацаніць веды вучняў, якія прыязджалі з розных, нават самых аддаленых, яе куточкаў. Была прапанавана гэтая методыка, якая атрымала вельмі шырокае распаўсюджанне ў англаамерыканскім свеце, а пасля і ў Еўропе. У 1970-80 гг. у Афрыцы, якая знаходзіцца пад еўрапейскім уплывам, шырока выкарыстоўвалася тэсціраванне. У каледж у дзень тэсціравання — экзамену — прыязджала машына з паліцэйскімі і чыноўнікамі. Усіх выкладчыкаў "прасілі" з навучальнай установы. Дзеці расcаджваліся, ім раздавалі тэсты, якія былі зашыфраваны пад індывідуальныя нумары вучняў. Сітуацыю кантралявалі паліцэйскія. Калі час тэсціравання праходзіў, чыноўнік збіраў тэсты, запячатваў іх і адпраўляў у Лондан. Вынікі тэсціравання прыходзілі праз месяц, па якіх пазней маладых людзей адпраўлялі на вучобу ў навучальныя ўстановы. Дарэчы, гэта давала магчымасць аднначасова вызначыць найбольш прэстыжныя з іх. Гэта нармальная практыка.

- Што яшчэ нам дае тэсціраванне?

– Праз тэсціраванне мы шукаем аб'ектыўныя механізмы ацэнкі ведаў вучняў. Для сельскіх, дзе свая спецыфіка. І для гарадскіх. Так, грамадства ведае, што ў сістэме адукацыі краіны не ўсё добра. І мы спрабуем шляхам тэсціравання знайсці гэтыя слабыя месцы, каб іх прадухіліць. Напрыклад, што датычыцца вучэбных праграм, гэта можа быць, скажам, недахоп вучэбнага часу ці іх перагружанасць. Нешта яшчэ, мабыць, нават недахопы псіхалагічнага характару.

- Словам, поле дзейнасці шырокае.

– Безумоўна. На гэтым этапе мы каардынуем распрацоўку тэстаў для цэнтралізаванага тэсціравання. Фактычна мы ствараем базу пытанняў, з якіх можна скласці любую колькасць тэстаў. Для кожнага тэсціравання мы прапануем дзесяць варыянтаў тэстаў. У перспектыве задачы будуць пашырацца.

- А што канкрэтна ўжо зроблена інстытутам за час яго існавання?

– Рэальна мы пачалі працаваць год назад. Хаця афіцыйна – існуем два гады. Што за гэты час намі зроблена? Пачалі распрацоўваць першыя тэсты па беларускай мове, якія ў мінулым навучальным годзе настаўнікі-практыкі пачалі выкарыстоўваць пры тэсціраванні. Сёлета мы прадоўжылі работу, распрацавалі тэсты па хіміі, а таксама тэсты для тэсціравання за курс базавай школы – за дзевяты клас: па матэматыцы, рускай і беларускай мовах і гісторыі Беларусі. Распрацавалі таксама тэсты па двух прадметах за курс сярэдняй школы. Яны будуць выкарыстоўвацца пры правядзенні маніторынгу якасці ведаў.

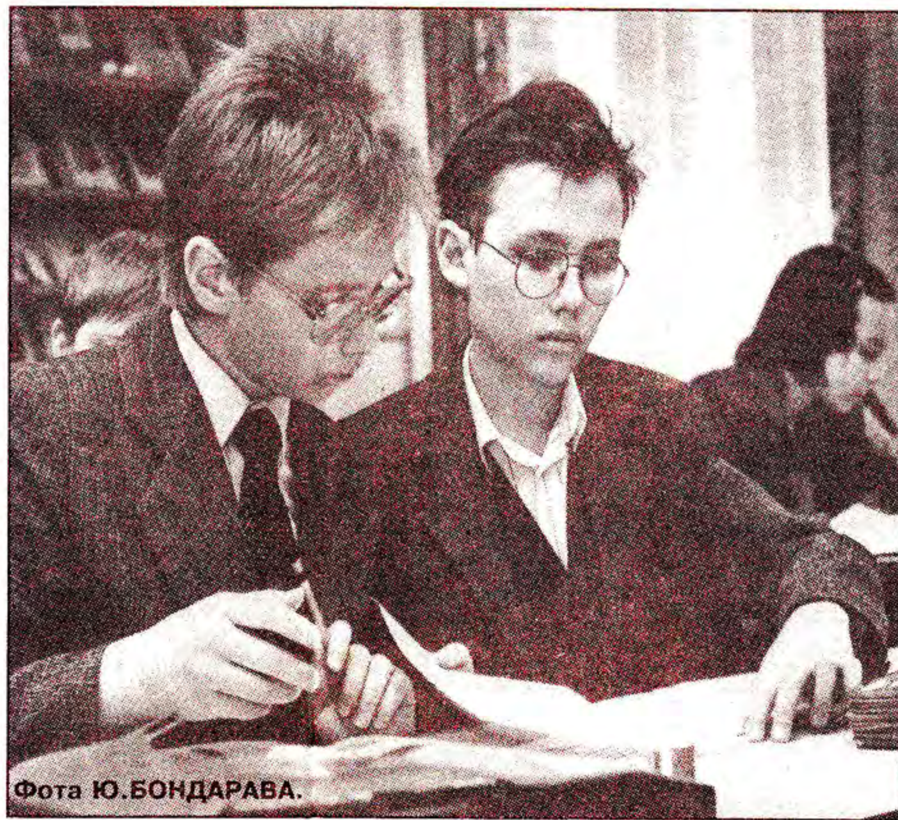
- Ваш калектыў вялікі?

– Для тых задач, якія стаяць перад ім, хацелася б, каб ён быў большым. Нас усяго трыццаць чалавек. Гэта метадысты, праграмісты. Хачу нагадаць яшчэ вось такі факт. Мы не першапраходцы ў гэтай справе. Тут нельга памыляцца. Тэставыя методыкі ў нас даўно існуюць. У нас ёсць прызнаныя ў гэтай справе аўтарытэты. У галіне матэматыкі, напрыклад, гэта Аляксандр Міхайлавіч Радзькоў, рэктар Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта. Аляксандр Іванавіч Жук і Пётр Іванавіч Брыгадзін у свой час удзельнічалі ва ўдасканаленні тэставых методык у навучальных установах, якія ўзначальвалі.

- Ці ёсць у вас любімы тэст?

– Нечаканае пытанне. Вось так адразу прыгадаць не магу. Адкажу, бадай, так. Добры той тэст, які зроблены прафесійна, а значыць якасна. У гэтым, уласна кажучы, мы і бачым сваю задачу. Паступова выходзіць на больш якасны ўзровень цэнтралізаванага тэсціравання як найбольш эфектыўную форму ацэньвання ведаў.

Гутарыла Святлана БЕНЬ.



Фота Ю.БОНДАРАВА.

У чым памыляецца Пётр Сямёнавіч Падрэзенка?

У "Настаўніцкай газеце" ад 23 лютага 2002 года было апублікавана пісьмо настаўніка-пенсіянера Баршчоўскай сярэдняй школы Рэчыцкага раёна Пятра Сямёнавіча Падрэзенкі "Яе вялікасць працэнтаманія", у якім ён закрануў вельмі сур'ёзную праблему - аб'ектыўнасць ацэнкі ведаў вучняў.

Настаўніцкі хлеб – нясалодкі, ды і здабываецца цяжкай працай. Педагог сутыкаецца з мноствам праблем – матэрыяльных, сацыяльных, псіхалагічных. Вышэйшая ўзнагарода для яго – шчырая ўдзячнасць вучняў і іх бацькоў, жаданне [illegible]. Дабіцца гэтага значна цяжэй, чым проста "намаляваць" станоўчую адзнаку. Таму і застаецца ў школе людзі неабыякавыя, якія знайшлі і ў настаўніцкай працы сваё прызванне. Да такіх педагогаў і адносіцца Пётр Сямёнавіч Падрэзенка. Менавіта адносінамі, а не [illegible], шмат гадоў знаходзячыся на пенсіі, ён перажывае за стан сучаснай школы.

На жаль, ёсць у школе дастатковая колькасць работнікаў і [illegible] сярод настаўнікаў, для якіх "папяровы глянец" больш важны, чым жывы бляск дзіцячых вачэй. Але абвінавачваць усю школьную сістэму ў канцылярызме няправільна. Аўтар пісьма тут памыляецца. Хаця і дагэтуль, як і шмат гадоў назад, у нашых школах існуе [illegible] на настаўніка ў пагоні за залатымі медалямі, высокімі працэнтнымі паказчыкамі навучання. Рэформа школы прадугледжвае змены ў сістэме ацэнкі ведаў, якая характарызавана на развіццё асобы дзіцяці. І ўся сістэма работы метадычных службаў скіравана на гэта.

Сярод крытэрыяў якасці адукацыі пры ацэнцы дзейнасці школ няма ніводнага пункта, які прадугледжваў бы зніжэнне бала за наяўнасць двоечнікаў або нарахаванне дадатковых балаў за пэўную колькасць медалістаў (Пастанова Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь №49 ад 6.09.2001). Акцэнт робіцца на якасных паказчыках: наяўнасці ў школах профільных класаў, класаў з павышаным і паглыбленым узроўнем навучання, факультатываў, навуковых таварыстваў, творчай працы настаўнікаў і г.д. Школа распрацоўвае і ўкараняе сістэму кантролю за якасцю навучання, якая прадугледжвае падагульненне бягучых адзнак падагульненымі вынікамі па тэмах, кантрольным зрэзам па прадметах. **На іх аснове распрацоўваецца сістэма дыягностыкі і карэкцыі прабелаў у ведах вучняў.**

Ніхто не спрачаецца, што праблема аб'ектыўнасці ацэнкі ведаў школьнікаў існуе. З мэтай яе вырашэння ў краіне ўводзіцца дзесяцібальная сістэма, якая павінна прадастаўляць магчымасць кожнаму настаўніку па заслугах ацаніць веды любога вучня.

Рэформа праводзіцца складана, бо школа – адлюстраванне жыцця грамадства. Праблемы грамадства – праблемы школы. Іх вырашэнне шмат у чым залежыць ад прафесіяналізму і сумленнасці педагогаў. Асаблівая роля адводзіцца маладым настаўнікам, якія па духу больш блізкія да вучняў, лепш разумеюць сістэму каштоўнасцей сучасных падлеткаў, поўныя сіл і энергіі. Для іх будзе вельмі карысным практычны вопыт педагогаў-ветэранаў, такіх, як аўтар пісьма. Дбаючы пра лепшыя работы школы, неабходна не акцэнтаваць увагу маладых педагогаў на недахопах, а паспрабаваць дапамагчы ім [illegible]. Менавіта ў такой непарыўнай сувязі настаўнікаў-майстроў і маладых педагогаў і заключаецца гарантыя поспеху рэформы школы.

Алена ПАТЭНКА, Андрэй ПАПЛАЎНЫ, метадысты Гомельскага дзяржаўнага абласнога інстытута павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кіруючых работнікаў і спецыялістаў адукацыі.

Рэзананс

Якія працэнты мы сёння лічым...

Артыкул "Яе вялікасць працэнтаманія", змешчаны ў "Настаўніцкай газеце" ад 23 лютага, выклікаў палеміку, у якую мы таксама вырашылі ўключыцца.

Сама пастаноўка пытання аб "працэнтаманіі" ў сучаснай школе нам уяўляецца надуманай. Якія працэнты мы лічым і з якой мэтай? Галоўная задача сённяшняй школы – павышэнне якасці адукацыі (якасці навучання, выхавання і развіцця). Як і па якіх крытэрыях гэта ацаніць – пытанне дастаткова распрацавана ў педагагічнай навуцы.

У практыку работы ўстаноў адукацыі трывала ўвайшло паняцце маніторынгу, без якога складана спрагназаваць далейшае развіццё школы. Маніторынг забяспечвае бесперапынны дыягнастычна-прагнастычны аналіз стану і развіцця педагагічнага працэсу з мэтай прыняцця аргументаваных кіраўніцкіх рашэнняў па дасягненні якаснай адукацыі. Формай апрацоўкі, захоўвання і распаўсюджвання інфармацыі **разам з лічбамі з'яўляюцца працэнты. І калі "працэнт навучанасці" (адзін з паказчыкаў, якія выкарыстоўваюцца сучаснай сістэмай маніторынгу) мае адмоўную дынаміку, безумоўна, неабходна карэкціраваць педагагічныя дзеянні. А значыць, настаўніку трэба шукаць прычыну ў сабе.**

Менавіта статыстычныя дадзеныя, у тым ліку і працэнты, даюць нам магчымасць параўнаць вучня з самім сабой, поспехі або няўдачы школы – з вынікамі яе работы за мінулыя гады.

Органы кіравання адукацыяй на аснове аналізу статыстычных дадзеных маюць права патрабаваць ад нас якаснай работы, бо школа – дзяржаўная ўстанова.

Ніхто не падлічвае працэнт другагодніцтва, хаця ўсе разумеюць, што другагодніцтва праблема не толькі педагагічная, але і сацыяльная. Таму, выставіўшы "2", настаўнік павінен задаць сабе пытанне: а ці ўсё я зрабіў магчымае і немагчымае, каб гэтага пазбегнуць?

У нашай вобласці вялікая колькасць школ перайшла на навукова абгрунтаваную сістэму маніторынгу. Там, дзе створана сістэма работы па аналізе стану, карэкцыі, дыягностыцы вучэбна-выхаваўчага працэсу – якасць адукацыі вышэйшая.

Напрыклад, Дубровіцкая сярэдняя школа Светлагорскага раёна (дырэктар Н.Д.Краўчанка, 122 вучні, 20 педагогаў). На працягу шэрагу гадоў кіраванне гэтай школай ажыццяўляецца на аснове маніторынгу. У педагагічным калектыве ганарыцца тым, што вучні паспяхова ўдзельнічаюць у алімпіядах, паступаюць у ВНУ, у сярэднія спецыяльныя ўстановы. І яшчэ такія паказчыкі: 60 працэнтаў механізатараў і спецыялістаў калгаса "Дуброва" – выпускнікі школы, 53 былых вучні сталі педагогамі.

Сярэдняя агульнаадукацыйная школа №56 (дырэктар А.А.Вышнявецкі) – адна з найбольш вядомых у Гомелі. І не дзіўна: 100 працэнтаў вучняў гэтай школы паступаюць у ВНУ. Тут створаны выдатныя ўмовы для развіцця асобы дзіцяці. У якасці галоўнага арыенціра – далучэнне кожнага вучня да творчага пошуку, да навукова-даследчай работы, удзелу ў пасяджэннях дэбат-клуба, турніраў юных.

Як дапамагае ва ўдасканаленні вучэбна-выхаваўчага працэсу працэнт? Ён дае магчымасць у дынаміцы назіраць за развіццём дзіцяці, яго поспехамі ў вучобе, [illegible]. Кіраванне школай заснавана на выкарыстанні інфармацыйных тэхналогій.

Гімназія Добруша (дырэктар В.П.Старасценка) – гэта культурны цэнтр, наведваючы які дзіця можа развіць сябе ў розных напрамках дзейнасці. Развіццё інтэлекту, творчасці, прадастаўленне свабоды выбару, далучэнне да культуры – вось асноўныя каштоўнасці, на якія арыентуецца гімназія. Адукацыйная стратэгія навучальнай установы звязана з выкарыстаннем тэхналогій асобасна арыентаванага навучання. Маніторынг дапамагае ацаніць эфектыўнасць выкарыстання тэхналогіі, назіраць за дынамікай поспехаў вучняў.

Напрыклад, пры выкарыстанні тэхналогіі развіццёвага навучання шырокія пазнавальныя інтарэсы з другога па пяты клас павялічваюцца з 10 да 45 працэнтаў, на тэарэтычны спосаб вырашэння задач у класе развіваючага навучання арыентуюцца 49 працэнтаў вучняў (у звычайным – 21 працэнт); 97 працэнтаў бацькоў задаволены навучаннем і развіццём дзяцей пры выкарыстанні гэтай тэхналогіі.

Знoў працэнт?

Дыферэнцыяцыя навучання ў сучаснай школе, адаптацыя агульнаадукацыйнай сістэмы да вучня прадастаўляюць вялікія магчымасці настаўніку ў выбары сродкаў, форм, метадаў, методык і тэхналогій навучання. Вядома, дзеці бываюць розныя, часам [illegible]. Але хіба настаўнік не бывае жорсткім у адносінах да вучняў і па старой "добрай" традыцыі не карае іх двойкамі за паводзіны, за тое, што не так, як усе, за незалежнае меркаванне.

Не змагаючыся спрэчкі наконт фармалізму ў ацэнцы ведаў, [illegible] бальнай сістэме ацэнкі ведаў, [illegible].

Дасягненне вялікай праблемы ў школе дазваляе нам параўнаць "век сённяшні" і "век мінулы", сказаць з поўным правам: жыццё сучаснай школы намнога больш складанае, чым было раней. [illegible]

Валерыя ВЯЛІКАЯ, загадчык сектара інавацыйных тэхналогій і кіраўніцкай дзейнасці вучэбна-метадычнага аддзела кіруючых кадраў Гомельскага дзяржаўнага абласнога ІПК;
Наталля ШАЎЧЭНКА, метадыст.

Настаўнік здольны выкладаць усе прадметы?!

Якасць падрыхтоўкі будучых педагогаў праз прызму інфарматызацыі адукацыі

У педагагічных універсітэтах сёння створана стройная сістэма падрыхтоўкі студэнтаў у галіне асваення тэхнічных сродкаў навучання, у тым ліку і вылічальнай тэхнікі. Яна ўпісваецца ў сістэму шматузроўневай падрыхтоўкі педагагічных кадраў і адпавядае патрабаванням праграмы інфарматызацыі Рэспублікі Беларусь. Паводле яе ва ўніверсітэтах ствараюцца сучасныя камп'ютэрныя класы, кабінеты і спецыялізаваныя лабараторыі. Ва ўсіх мерапрыемствах, накіраваных на ўкараненне тэхнікі ў вучэбны працэс актыўна ўдзельнічаюць выкладчыкі кафедр інфарматыкі і тэхнічных сродкаў навучання. З мэтай павышэння якасці навучання ва ўніверсітэтах асноўная ўвага ўдзяляецца працэсу бесперапыннай падрыхтоўкі будучых настаўнікаў з улікам інфармацыйных тэхналогій. Гэта знайшло адлюстраванне ў распрацаваных Беларускім дзяржаўным педагагічным універсітэтам імя Максіма Танка новых адукацыйных стандартах і выдадзеных тыпавых праграмах па курсах "Асновы інфарматыкі, камп'ютэрнай графікі і педагагічныя праграмныя сродкі", "Тэхнічныя сродкі навучання" і "Ахова працы і асновы энергазберажэння". Для бакалаўраў і магістраў педагагічных спецыяльнасцей выкладчыкамі БДПУ (загадчык кафедры тэхнічных сродкаў навучаня дацэнт Э.М.Краўчэня і загадчык кафедры інфарматыкі і асноў электронікі дацэнт Г.А.Забароўскі) падрыхтавана і выдадзена базавая праграма "Вылічальная тэхніка і тэхнічныя сродкі навучання. Новыя інфармацыйныя тэхналогіі ў навуцы і адукацыі" (2000 год).

Разам з тым па пытанні якаснага абнаўлення адукацыі мы выносім на разгляд канкрэтныя прапановы і праблемы, якія пакуль не знайшлі свайго адлюстравання ў адукацыйных стандартах падрыхтоўкі будучых настаўнікаў. Пачалася распрацоўка новага пакалення адукацыйных стандартаў вышэйшай адукацыі, і пытанні, узнятыя ў гэтай публікацыі, могуць знайсці ў іх хоць бы частковае адлюстраванне.

Напрыклад, курс "Асновы інфарматыкі, камп'ютэрнай графікі і педагагічныя сродкі навучання", на які ў сучасных адукацыйных стандартах адведзена толькі 60 гадзін, як відаць з самой назвы, складаецца з трох частак. Пры распрацоўцы адукацыйнага стандарту мы зыходзілі з такіх меркаванняў: выкладаць курс на працягу трох семестраў, пачынаючы з першага, агульным аб'ёмам не менш як 120 гадзін (па 40 вучэбных гадзін у семестр). Гэта дало б магчымасць падрыхтаваць студэнтаў першых курсаў да выкарыстання сучаснай тэхнікі ў далейшай вучобе і навукова-даследчай рабоце (курсавыя работы, рэфераты, навуковыя даклады, дыпломны праект і г.д.). Гэтага патрабуе і слабая падрыхтоўка ў галіне інфарматыкі ўчарашніх школьнікаў. І справа тут не толькі ў якасці школьнай адукацыі, адсутнасці належнай колькасці камп'ютэрнай тэхнікі сучаснага ўзроўню, але і ў сістэме арганізацыі навучання школьнікаў **валоданню новым рабочым інструментам** – камп'ютэрнай тэхнікай і сучасным праграмным забеспячэннем. Сённяшнія вучэбныя планы і базавы вучэбны план, які плануецца рэформай агульнаадукацыйнай школы (пераход на 12-гадовы тэрмін навучання), не даюць і не дадуць большасці патэнцыяльных студэнтаў добрай падрыхтоўкі па асновах інфарматыкі. Заняткі па гэтым прадмеце ў школе (адна-дзве гадзіны на тыдзень) заканчваюцца ў 9 класе. У далейшым вывучэнне інфарматыкі можа быць прадоўжана толькі ў ліцэйскіх класах прыродазнаўча-матэматычнага і тэхналагічнага профіляў, і то ў абмежаванай колькасці. Гэта прывяло да таго, што ў пераліку ўступных экзаменаў у педагагічныя ВНУ па спецыяльнасцях "Матэматыка і інфарматыка" і "Фізіка і інфарматыка" адсутнічае экзамен па інфарматыцы. І гэта для будучых настаўнікаў інфарматыкі! А што гаварыць пра настаўнікаў гуманітарнага цыкла: гісторыкаў, псіхолагаў і г.д. Адсюль вынікае, што трэба павялічыць колькасць гадзін, адведзеных на вывучэнне камп'ютэрнай тэхнікі. Але павелічэнне колькасці гадзін па адным прадмеце заўсёды прыводзіць да змяншэння колькасці гадзін па другім. Давайце паглядзім, за кошт чаго можна выйсці з гэтага становішча?

Усім вядома, што падрыхтоўка сучаснага спецыяліста (настаўніка) складаецца з трох цыклаў:

– цыкл гуманітарна-сацыяльных дысцыплін, куды ўваходзяць прыкладна дванаццаць абавязковых прадметаў агульным аб'ёмам каля 1000 вучэбных гадзін;

– цыкл агульнанавуковых і агульнапрафесійных дысцыплін, які ўключае ў сярэднім васемнаццаць дысцыплін агульным аб'ёмам каля 2400 гадзін;

– цыкл спецыяльных дысцыплін, які складаецца прыкладна з 25 вучэбных курсаў агульным аб'ёмам каля 2700 гадзін.

У педагагічных ВНУ практыкуецца даваць будучым настаўнікам дадатковую спецыяльнасць, не заўсёды звязаную з асноўнай, напрыклад, гісторыя і замежная мова, псіхалогія і замежная мова, геаграфія і беларуская мова і літаратура і г.д. З'яўляецца яшчэ адзін цыкл – цыкл дысцыплін дадатковай спецыяльнасці, які ўключае ў сябе прыкладна дзесяць новых прадметаў агульным аб'ёмам каля 1700 гадзін.

На аснове адукацыйнага стандарту ствараюцца вучэбныя планы, у якіх ужо ўказваюцца аўдыторныя заняткі з іх разбіўкай па гадзінах і семестрах з указаннем формы справаздачнасці. На інфарматыку, як было сказана вышэй, адведзена невялікая колькасць гадзін. Як яе павялічыць?

Па-першае, паводле адукацыйнага стандарту, базавых вучэбных планаў дысцыпліны "Педагогіка" і "Псіхалогія" ў педагагічных ВНУ (звярніце ўвагу) становяцца агульнаадукацыйнымі прадметамі. Сутнасць гэтага ў тым, што прыкладна на 500 гадзін зніжана агульнанавуковая і агульнапрафесійная падрыхтоўка, у тым ліку і на курсы, накіраваныя на вывучэнне інфарматыкі, аваладанне сучаснай тэхнікай і звязанымі з ёй тэхналогіямі. Так, на курс "Тэхнічныя сродкі навучання" паводле адукацыйнага стандарту адводзіцца 55 гадзін, з іх толькі 35 – аўдыторных, гэта значыць тых, што праводзяцца рэальна. Але ж у рамках гэтага курса трэба пазнаёміць студэнтаў не толькі з тэхнічнымі сродкамі навучання (праекцыйная тэхніка, гукаўзнаўляльная апаратура, лічбавы спосаб запісу і захоўвання інфармацыі, тэлевізійная тэхніка і інш.), але з выкарыстаннем камп'ютэрнай тэхнікі як аднаго з сучасных сродкаў навучання. Калі ў базавых вучэбных планах агульнаадукацыйнай школы доля прыродазнаўча-матэматычных дысцыплін складае больш як 50 працэнтаў (аднак і гэтая лічба ў многіх настаўнікаў выклікала незадаволенасць), то ў педагагічных ВНУ, у адрозненне ад фізічнага і матэматычнага факультэтаў іншых ВНУ, яна вагаецца ў лепшым выпадку ад 10 да 20 працэнтаў (спецыялізацыі, звязаныя з псіхалогіяй). **Перавод гадзін па педагогіцы і псіхалогіі ў цыкл спецыяльных дысцыплін намнога б узмацніў якасць агульнапрафесійнай падрыхтоўкі.**

Па-другое, прапанова кафедры аб абавязковым уключэнні ў трэці і чацвёрты блокі адукацыйнага стандарту курсаў (асабліва метадычных), звязаных з выкарыстаннем новых інфармацыйных тэхналогій, не знайшла належнай падтрымкі ў большасці факультэтаў. Але ж у святле гэтага асабліва актуальнымі сталі б заняткі, якія праводзяцца ў спецыяльна абсталяваных кабінетах і лабараторыях. Толькі на асобных спецыяльнасцях, звязаных пераважна з псіхалогіяй, уводзяцца курсы з выкарыстаннем камп'ютэрнай тэхнікі.

Але, як сказана вышэй, калі гадзіны ў якім-небудзь цыкле прыбаўляюцца, значыць трэба шукаць рэзервы для гэтага. Нам здаецца, што такія рэзервы ёсць.

Напрыклад, прамежкавыя сесіі. На кожны прадмет вучэбным планам адводзіцца пэўная колькасць гадзін. Навучанне па прадмеце заканчваецца сесіяй: залікам (залікамі), экзаменам (экзаменамі), дзяржаўным экзаменам або абаронай дыпломнай работы. Такім чынам, з пяці гадоў навучання (50 месяцаў) каля 10 месяцаў трацiцца на сесіі. Гэта традыцыйны падыход у навучанні. **Пры універсітэцкай сістэме падрыхтоўкі кадраў трэба істотна мяняць падыходы да арганізацыі навучання і кантролю ведаў.** Можна прывесці даволі шмат прыкладаў, калі на семестравых экзаменах да 50 працэнтаў студэнтаў атрымліваюць нездавальняючыя адзнакі, а на дзяржаўных такія выпадкі адзінкавыя. Нярэдка па адным прадмеце, напрыклад, па фізіцы, праводзіцца пяць-шэсць экзаменаў, а потым гэты ж прадмет выносіцца ў якасці дзяржаўнага экзамену або дыпломнага праекта. Наша прапанова – скасаваць экзаменацыйныя сесіі. Атэстацыю можна і трэба праводзіць па выніках бягучай паспяховасці. За кошт падобнай эканоміі гадзін магчыма актывізаваць кіруемую самастойную работу студэнтаў, у ходзе якой можна кантраляваць узровень засваення студэнтамі канкрэтнага прадмета, распрацаваўшы для гэтага крытэрыі (зрэзы) праверкі ведаў. Тут магчымы два варыянты:

– тэсціраванне – трэба распрацаваць і размножыць тэсты па ўсіх курсах і забяспечыць іх рэалізацыю;

– прамежкавы кантроль (рэйтынгавы) – у выглядзе разавых заданняў; самастойных або кантрольных работ; у ходзе апытання або выступленняў студэнтаў; рэфераты, навуковыя даклады, конкурсныя работы; удзел у канферэнцыях, семінарах, перыядычным друку.

Прадаўжэнне вучэбнага года больш чым на два месяцы вырашыла б пытанні з перагрузкай студэнтаў і выкладчыкаў, аўдыторнага фонду, загрузкай кабінетаў.

Правядзенне практыкі. Падрыхтоўку і правядзенне практыкі можна, хоць бы часткова, планаваць у рамках методыкі выкладання адпаведных прадметаў, выдзеліўшы гадзіны для кіруемай самастойнай работы па іншых прадметах, у тым ліку агульнаадукацыйных. Дарэчы, і педагогі, і псіхолагі таксама маюць дастаткова вялікую колькасць лабараторных і практычных гадзін, у рамках якіх яны маглі б вырашыць пытанні, звязаныя з вытворчай практыкай, што праводзіцца на чацвёртым і пятым курсах. Наведваючы свабодным, але кантралюемым, рэжыме школу, студэнты пераймалі б вопыт лепшых настаўнікаў рэспублікі, пры магчымасці праводзілі б іх самі, пераважна на бескарыслівых, узаемавыгадных умовах (хвароба і недахоп настаўнікаў-прадметнікаў, прадастаўленне рознага віду незапланаваных водпускаў, камандзіровак і г.д.). І, наадварот, запрашаць вучняў школ і настаўнікаў у добра абсталяваныя кабінеты ВНУ (зноў згадаем кабінетную сістэму), можна паказаць сучасныя дасягненні вучэбнай, метадычнай, навуковай і тэхнічнай думкі як вучням, так і настаўнікам школ, заадно (хоць бы часткова) вырашаючы пытанні падрыхтоўкі сваіх будучых выпускнікоў.

Гэтыя прапановы дазволілі б істотна скараціць колькасць гадзін, што адводзяцца на рознага роду практыку, зрабіць практычную падрыхтоўку будучых настаўнікаў бесперапыннай і цесна звязаць яе з эксперыментальнымі базамі (школа, палявая практыка, фальклорныя экспедыцыі і інш.).

Атрыманне другой спецыяльнасці. Амаль на ўсіх факультэтах практыкуецца схема здвоенай спецыяльнасці, на якую адводзіцца каля тысячы гадзін вучэбнага часу. На некаторых факультэтах студэнты атрымліваюць нават тры і больш спецыяльнасцей (філалагічныя, фізічны). Такая форма падрыхтоўкі дазваляе абагаціць будучага спецыяліста. Тут у медаля два бакі. Па-першае, даючы адукацыю па адной спецыяльнасці і ўлічваючы магчымасць ліквідацыі сесій, узнікае пытанне, чым загрузіць студэнта. Бо фактычна мы рыхтуем спецыяліста тры гады: адзін год сесіі; адзін год – другая спецыяльнасць (спецыялізацыя) і засмучаемся пры гэтым, што даем слабую падрыхтоўку. Але ж гэта сапраўды так. **Павялічыўшы падрыхтоўку спецыяліста на адзін год (па адной спецыяльнасці - да чатырох гадоў), можна падрыхтаваць спецыяліста высокага класа.**

Па-другое, калі другую спецыяльнасць даваць па жаданні бясплатна або на камерцыйнай аснове (у другой палове дня), можа ўзнікнуць праблема – не ўсе студэнты захочуць яе атрымаць. Бо тое, што прапануе педагагічная ВНУ, звязана зноў жа са школай. Але навошта маніць самім сабе? Скончыўшы ўніверсітэт па спецыяльнасці, напрыклад, "Настаўнік фізікі", настаўнік можа весці (і вядзе!) такія прадметы, як матэматыка, астраномія, развіццёвая праца, інфарматыка і інш. Настаўнік біялогіі можа паспяхова выкладаць хімію, валеалогію, развіццёвую працу і г.д. **Увогуле Настаўнік можа весці ўсё! Гэта даказвае сістэма завочнай адукацыі, калі людзі, якія не маюць вышэйшай адукацыі, з поспехам працуюць у школе.**

У рамках універсітэцкай адукацыі трэба даць магчымасць атрымаць другую спецыяльнасць (спецыялізацыю), не звязаную са школай, асабліва для спецыялістаў, якія будуць працаваць у сельскай школе або невялікіх гарадах. Напрыклад, настаўнік фізікі можа асвоіць прафесію электрыка, энергетыка; настаўнік хіміі, біялогіі, дэфектолаг могуць стаць аграномамі, ветэрынарамі, заатэхнікамі, медыцынскімі работнікамі; настаўнік матэматыкі можа асвоіць прафесію праграміста (ужо актыўна практыкуецца), бухгалтара; настаўнік гісторыі можа быць музейным работнікам, экскурсаводам. Такія прыклады можна прадоўжыць.

Агульнаадукацыйная падрыхтоўка. Яе ажыццяўляюць, як правіла, агульнауніверсітэцкія кафедры. Агульнаадукацыйная падрыхтоўка яшчэ нікому не пашкодзіла – сучасны спецыяліст павінен быць кампетэнтным ва ўсіх адносінах. Разнастайныя прадметы якаснай агульнаадукацыйнай падрыхтоўкі можна звесці да наступных напрамкаў:

– фарміраванне здаровага ладу жыцця ажыццяўляецца праз кафедры фізічнага выхавання, валеалогіі і асноў медыцынскіх ведаў;

– бяспечную і паспяховую жыццядзейнасць студэнтаў забяспечваюць курсы па праву, ахове працы, экалогіі, радыяцыйнай бяспецы;

– моўная падрыхтоўка. **Калі яна ў далейшым будзе праводзіцца на цяперашнім узроўні, то гэта змарнаваныя гадзіны.** Яе можна паглыбіць за кошт змяншэння колькасці студэнтаў. Напрыклад, у канцы першага семестра па замежнай мове робяцца кантрольныя зрэзы, і калі частка студэнтаў не праходзіць тэсціравання, то іх абавязковая адукацыя па замежнай мове ў ВНУ заканчваецца. Студэнтам жа, якія маюць здольнасці, а галоўнае, жаданне вывучыць адну або некалькі моў, у выніку можа быць удзелена большая ўвага – гэта значыць навучаць за кошт адсеяных большую колькасць гадзін. Гэта пераважна будучыя навуковыя работнікі, метадысты і г.д. Настаўнік зможа не толькі весці свой прадмет на замежнай мове, але магчымасць навучаць замежнай мове атрымае і студэнт любой спецыяльнасці. Другі напрамак у пытанні аваладвання замежнымі мовамі звязаны з агульным павелічэннем колькасці гадзін, што не заўсёды апраўдана.

– тэхнічная падрыхтоўка звязана з пытаннямі валодання студэнтамі ўсіх спецыяльнасцей сучаснай тэхнікай, у тым ліку і камп'ютэрнай. Такая падрыхтоўка павінна весціся на працягу ўсяго тэрміну навучання як агульнауніверсітэцкімі, так і спецыяльнымі кафедрамі, асабліва метадычнымі. Выкладчыкі ВНУ сваім прыкладам, чытаючы лекцыі, праводзячы семінарскія і практычныя заняткі, павінны паказваць эфектыўнасць сучасных сродкаў навучання. Спецыяльныя кафедры, у тым ліку і агульнауніверсітэцкія (напрыклад, кафедры тэхнічных сродкаў навучання, інфармацыйных тэхналогій, прыкладной матэматыкі), павінны праводзіць са студэнтамі "ўсенавуч" на працягу ўсяго тэрміну навучання. Бо сама тэхніка, праграмнае забеспячэнне, дыдактычныя матэрыялы хутка "старэюць" і таму пастаянна абнаўляюцца. Гэтая падрыхтоўка можа ажыццяўляцца на ўсіх этапах фарміравання спецыяліста: базавым, бакалаўрыяце, магістратуры, аспірантуры. Асабліва вялікая роля ў гэтай справе метадычных кафедр, якія павінны распрацаваць эфектыўную методыку выкарыстання адпаведных сродкаў навучання.

Узнятыя пытанні – маё асабістае бачанне арганізацыі падрыхтоўкі будучых настаўнікаў праз прызму інфарматызацыі адукацыі, якое можа і не адлюстроўваць патрабаванні адукацыйнага стандарту. На маю думку, яны шмат у чым спрэчныя. Але відавочна адно: калі тэхнічныя ВНУ гавораць пра гуманітарызацыю адукацыі, то гуманітарныя ВНУ (якімі з'яўляюцца педагагічныя ўстановы адукацыі) проста абавязаны думаць пра ўзмацненне тэхнічнага боку вучэбнага працэсу.

Эдуард КРАЎЧЭНЯ, загадчык кафедры тэхнічных сродкаў навучання Беларускага дзяржаўнага педагагічнага універсітэта імя М.Танка, дацэнт.

Тэлепраграма

ПАНЯДЗЕЛАК, 25 САКАВІКА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.40 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.15 "Сышчыкі".
10.05 Арсенал.
10.35 Тэлебарометр.
11.00 "Сямейныя вузы".
12.20 "На скрыжаваннях Еўропы".
13.05 Чароўная шкатулка "Саюзмультфільма".
13.10 "Падлетак". Маст. фільм.
14.45 "Слявай, душа!".
15.25 "Жулі Леско".
17.00 "Сышчыкі". Заключная серыя.
18.25 Зона Ікс.
18.35 Камедыя "Прывід дома майго".
20.00 Галоўнае пытанне.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.50 "Сямейныя вузы".
22.40 Стадыён.
23.10 Планета "АРТ".
0.00 Камедыя "ДМБ-4".

ГРТ

15.55 Вялікае мыццё.
17.00 Вячэрнія навіны.
17.25 "З лёгкай парай!".
18.00 Чакай мяне.
19.00 "Народ супраць".
20.00 Час.
20.35 Прэм'ера. "Спецназ. Зламаная страла". 1-я серыя.
21.40 Незалежнае расследаванне. 22.30 Начны "Час".
23.00 "На футболе" з В. Гусевым.
23.30 Начная змена.

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.10 Прэм'ера. "Сустрэча з акулай". Дак. фільм.
9.05 Фільм "Трыстан і Ізольда".
10.20 "Санта-Барбара".
16.20 Дарожны патруль.
16.30 Афіша.
16.40 "Экспертыза РТР".
16.50 "У люстэрку Венеры".
17.50 "Камісар Рэкс".
18.50 Добрай ночы, малышы!
19.35 Мясцовы час. Весткі – Масква.
19.55 "Трое супраць усіх".
20.55 "Марш Турэцкага". Фільм 1-ы.
22.00 Весткі – Падрабязнасці.
22.20 Мясцовы час. Весткі – Масква.
22.30 Дзяжурная часць.
22.45 Дэтэктыў "Алмазы шаха".

КУЛЬТУРА

9.15 "Вакзал мары". Аўтарская праграма Ю. Бацмета.
9.40 "Дзевяць дзён і ўсё жыццё". "Успаміны аб Паўлаўску". Дак. фільмы. 10.45 "Сферы".
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.45 Разам з Фафалем.
12.00 Мультфільм.
12.10 "Анталогія аднаго верша". Эдуард Асадаў.
12.15 "Цесныя вароты". "Маці Марыя".
12.30 "Асенняя партрэты".
13.00 "Культурная рэвалюцыя".
13.55 "Жыццё скарацечнае", "Кантракт". Маст. фільмы.
15.10 "Навальнічныя камяні".
15.35 Мультфільм.
16.00 Alma Mater.
16.30 "Дзевяць дзён і ўсё жыццё". "Успаміны аб Паўлаўску". Дак. фільм.
17.50 "Мой Эрмітаж".
18.15 Вячэрняя казка.
18.25 Мультфільм.
18.30 П. Шэфер. "Амадэй". Спектакль МХАТ імя А. П. Чэхава.
21.25 Юбілейны вечар газеты "Известия" ў Вялікім".

НТБ

7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00 Сёння.
7.10, 7.35 Раніца на НТБ.
8.00 "Агент нацыянальнай бяспекі-III", 11-я серыя.
9.25 Надоечы.
10.35 Лялькі.
11.20 Камедыя "Ультыматум".
13.20 Ток-шоу "Прынцып Даміно".
14.40 Крымінал.
15.00, 18.00, 21.00, 23.00 Сёння.
15.30 Дэтэктыў "Пасведчанне аб беднасці".
16.50 Сквапнасць.
17.40 Крымінал.
18.30 Герой дня.
18.50 "Грамадзянін начальнік".
19.55 "Дальнабойшчыкі".
21.55 "Хуткая дапамога-II". 10-я серыя.
23.25 Гордан.

СТБ

16.00 "168 гадзін Мінска".
17.00 Культурныя навіны сталіцы.
17.15 "Віртуальны свет".
17.25 "Добра паскардзіцца".
17.35 "Прафесія, якую ты выбіраеш".
17.50 "Фільм, фільм, фільм...".
18.00 Спартыўныя навіны.
18.15 "Пакуль гарыць свечка...".
18.45 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
18.50 "Тэма дня".
19.00 "24 гадзіны".
19.15 "Добры вечар, малы...".
19.30 Фільм жахаў "Паўкі-2".
21.40 "Ніна". Тэлесерыял.
22.50 "Віртуальны свет".
23.00 "24 гадзіны".
23.15 Культурнае жыццё сталіцы.
23.35 Футбольны кур'ер.
0.15 Начны музканал.
0.30 Навіны СНД.
0.45 "М 1".

8 КАНАЛ

17.30 "Том і Джэры".
17.45 Праграма "Палітра" (Францыя). 18.15 Маст. фільм "Легенды восені".
20.20 Тэлемагазін.
20.25 "Вечарніца".
20.40, 23.15 Навіны.
21.00 Музычная праграма.
21.25 Тэлемагазін.
21.30 Трылер "Начны вартаўнік".

АЎТОРАК, 26 САКАВІКА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.55 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.15 "Тайны следства". Серыял.
10.05 Стадыён.
10.35 "Прыгоды Шэрлі Холмс".
11.00 "Сямейныя вузы".
12.20 Добры дзень, Беларусь!
13.05 "Падлетак". Заключная серыя.
14.25 Тэлевізійны Дом кіно.
15.20 "Дэні, раскажы мне гісторыю".
15.30 Мультфільм.
15.40 "Прыгоды Шэрлі Холмс".
16.10 "Пяць цудаў".
16.20 "5x5".
17.00 "Тайны следства".
18.25 Зона Ікс.
18.35 "Маленькая крапелька вар'яцтва". Маст. фільм.
20.00 "Маладая Беларусь". Спартыўныя спаборніцтвы сем'яў.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.50 "Сямейныя вузы".
22.40 Спорт-кур'ер.
22.50 "Доўгая дарога ў дзюнах".

ГРТ

8.00, 11.00 Навіны.
8.15 Чакай мяне (з сурдаперакладам).
9.15 "З лёгкай парай!".
9.45 "Народ супраць".
10.35 Смак.
10.50 Бібліяманія.
15.00 Вострасюжэтны фільм "Чорны акіян".
16.00 Вялікае мыццё.
17.00 Вячэрнія навіны.
17.25 Смехапанарама Я. Петрасяна.
18.00 "Зямля кахання".
19.00 "Слабае звяно".
20.00 Час.
20.35 Цырымонія ўручэння ўзнагарод амерыканскай кінаакадэміі "Оскар-2002".
22.30 Начны "Час".
23.00 Цывілізацыя.
23.30 Начная змена.

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.10 "Акулы-цацы". Дак. фільм.
9.05 "Трыстан і Ізольда".
10.20 "Санта-Барбара".
16.20 Дарожны патруль.
16.30 Афіша.
16.40 "Экспертыза РТР".
16.50 "У люстэрку Венеры".
17.50 "Камісар Рэкс".
18.50 Добрай ночы, малышы!
19.35 Мясцовы час. Весткі – Масква.
19.55 "Трое супраць усіх".
20.55 "Марш Турэцкага".
22.00 Весткі – Падрабязнасці.
22.20 Мясцовы час. Весткі – Масква.
22.30 "Тэатр + ТБ". "Вікцюк і кампанія".

КУЛЬТУРА

9.15 "Залаты п'едэстал".
9.40 "Франка Дзефірэлі". Дак. фільм.
10.30 Усе суры Карана.
10.45 "У вашым доме". Ц. Хрэннікаў.
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.45 Разам з Фафалем.
12.00 Мультфільм.
12.15 Чым жыве Расія.
12.30 Сцэнаграма.
13.00 "Каралеўства крывых люстэркаў". Маст. фільм.
14.15 Л. Бетховен. Канцэрт № 2 для фартэпіяна з аркестрам. Саліст Б. Гельберг. Дырыжор У. Співакоў.
14.45 Жывое дрэва рамёстваў.
15.10 "Навальнічныя камяні".
15.35 Мультфільмы.
16.05 "Расійскі кур'ер".
16.35 "Франка Дзефірэлі". Дак. фільм.
17.50 "Палацавыя тайны".
18.15 "Страсці па-італьянску".
19.10 Вячэрняя казка.
19.20 Мультфільм.
19.30 "Партытуры не гараць".
20.00 "Цытаты з жыцця".
20.40 "Апошні верасень". Маст. фільм.
22.30 "Парыжскі часопіс".

НТБ

7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00, 23.00 Сёння.
7.10, 7.35 Раніца на НТБ.
7.50 "Грамадзянін начальнік".
9.25 Сквапнасць.
10.15 Усё адразу!
10.45 Смачныя гісторыі.
11.20 Серыял "Узяць жывым...".
12.40 "Прафесія – рэпарцёр".
13.20 Ток-шоу "Прынцып "Даміно". 14.40 Крымінал.
15.30 "Дальнабойшчыкі".
16.35 Сквапнасць.
17.30 Крымінал.
18.30 Герой дня.
18.50 "Грамадзянін начальнік".
19.55 "Дальнабойшчыкі".
21.55 "Хуткая дапамога-II".
23.25 Гордан.

СТБ

6.00 "Паўэр рэйнджэрс, ці Магутныя рэйнджэры".
6.30 "Свет Бобі".
7.00 "Ферма пачвары".
7.30 "Прафесія, якую ты выбіраеш".
7.40 "М 1".
7.50 "Віртуальны свет".
8.00 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
8.05 "Тэма дня".
8.15 Фільм "Паўкі-2".
10.30 Спартыўныя навіны.
10.45 Навіны СНД.
11.00 "Канал гісторыі": "Масад". Дак. фільм.
12.00 "24 гадзіны".
12.15 "Сведка".
12.45 "Марш Турэцкага-2".
13.45 "Ніна".
15.00 "24 гадзіны".
15.15 "Прафесія, якую ты выбіраеш".
15.25 "М 1".
15.40 "Ферма пачвары".
16.05 "Свет Бобі".
16.30 "Паўэр рэйнджэрс, ці Магутныя рэйнджэры".
16.55 "Чарцяня".
18.00 Спартыўныя навіны.
18.15 "Добры дзень, доктар!".
18.30 "Партрэт у інтэр'еры".
18.45 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
18.50 "Тэма дня".
19.00 "24 гадзіны".
19.15 "Добры вечар, малы...".
19.30 Баявік "Джэксан па мянушцы "Матор". 21.40 "Ніна".
22.45 Навіны СНД.
23.00 "24 гадзіны".
23.15 "Віртуальны свет".
23.30 Драма "Скрынка Пандоры".
2.20 "М 1".

8 КАНАЛ

17.30 Мультфільм.
17.45 "Прагулкі з дыназаўрамі".
18.45 Камедыя "Старыя-разбойнікі". 20.20 Тэлемагазін.
20.25 "Вечарніца".
20.40 Навіны.
21.00 Гурман-клуб.
21.25 Тэлемагазін.
21.30 Маст. фільм "Вочы змяі".
23.15 Навіны.

СЕРАДА, 27 САКАВІКА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.05 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.15 "Тайны следства".
10.05 Здароўе.
10.35 "Прыгоды Шэрлі Холмс".
11.00 "Сямейныя вузы".
12.20 Добры дзень, Беларусь!
13.05 Драма "Тэатр".
14.15 "Скарбы сусветнай культуры".
14.30 Час мясцовы.
15.20 "Дэні, раскажы мне гісторыю".
15.30 Мультфільм.
15.40 "Прыгоды Шэрлі Холмс".
16.10 "Пяць цудаў".
16.20 "5x5".
17.00 "Тайны следства".
18.25 Зона Ікс.
18.35 "Масква – Мінск".
18.50 Прыгодніцкі фільм "Двайная стаўка".
20.20 "Дзелавыя людзі". Відэафільм.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.50 "Сямейныя вузы".
22.40 Спорт-кур'ер.
22.50 "Доўгая дарога ў дзюнах".
0.25 Крымінальнае дасье.
0.50 "Сустрэча ў Траецкім".

ГРТ

8.00, 11.00 Навіны.
8.15 "Зямля кахання".
9.15 Смехапанарама.
9.45 "Слабае звяно".
10.35 Смак.
10.50 Бібліяманія.
15.00 "Спецназ. Зламаная страла".
16.00 Вялікае мыццё.
17.00 Вячэрнія навіны.
17.25 Рускі экстрым.
18.00 "Зямля кахання".
19.00 "Народ супраць".
20.00 Час.
20.35 "Спецназ. Засада".
21.40 Э. Радзінскі. "Залатое стагоддзе авантурыстаў".
22.30 Начны "Час".
23.00 Футбол. Таварыскі матч. Зборная Эстоніі-зборная Расіі.

РАСІЯ

7.00, 8.00 Весткі.
7.10 Нацыянальны даход.
7.15 Масква – Мінск.
7.30 Дарожны патруль.
7.40 Пралог.
7.50 Весткі – Масква.
8.10 "Апусканне ў горад акул". Дак. фільм.
9.05 "Трыстан і Ізольда".
10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
10.20 "Санта-Барбара".
16.20 Дарожны патруль.
16.30 Афіша.
16.40 "Экспертыза РТР".
16.50 "У люстэрку Венеры".
17.50 "Камісар Рэкс".
18.50 Добрай ночы, малышы!
19.35 Мясцовы час. Весткі – Масква.
19.55 "Трое супраць усіх".
20.55 "Марш Турэцкага".
22.00 Весткі – Падрабязнасці.
22.20 Мясцовы час. Весткі – Масква.
22.30 Да 75-годдзя Мсціслава Растраповіча.
23.25 Баявік "Адбіццё".

КУЛЬТУРА

9.15 Ток-шоу "Наўздагад".
9.40 "Юрый Завадскі". Дак. фільм.
10.45 Кінапанарама.
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.45 Разам з Фафалем.
12.00 Мультфільм.
12.15 Чым жыве Расія.
12.30 Бліскучы Санкт-Пецярбург.
13.00 "Казка пра закаханага маляра. Маст. фільм.
14.15 "Антон Чэхаў. Тры сюжэты". Монаспектакль.
15.10 "Навальнічныя камяні".
15.35 Мультфільм.
15.55 Машына часу.
16.25 "Юрый Завадскі". Дак. фільм.
17.50 "Хто мы?". "Караць нельга памілаваць". Перадача 3-я.
18.15 "Страсці па-італьянску".
19.10 Вячэрняя казка.
19.20 "Подых стагоддзя". Фільм 7-ы. 20.00 "Мсціслаў Растраповіч. Вечны рух".
20.50 "Зялёная карэта". Маст. фільм.
22.30 "Апокрыф".

НТБ

7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00, 23.00 Сёння.
7.10, 7.35 Раніца на НТБ.
7.50 "Грамадзянін начальнік".
9.20 Сквапнасць.
10.05 Падарожжы натураліста.
10.30 "Асяроддзе".
11.20 "Узяць жывым...".
12.40 "Прафесія – рэпарцёр".
13.20 Ток-шоу "Прынцып "Даміно". 14.40 Крымінал.
15.30 "Дальнабойшчыкі".
16.40 Сквапнасць.
17.30 Крымінал.
18.30 Герой дня.
18.50 "Грамадзянін начальнік".
19.55 "Дальнабойшчыкі".
21.55 "Хуткая дапамога-II".
23.25 Гордан.

СТБ

6.00 "Паўэр рэйнджэрс, ці Магутныя рэйнджэры".
6.30 "Свет Бобі".
7.00 "Ферма пачвары".
7.30 "Аўтапанарама".
7.45 "Віртуальны свет".
7.55 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
8.00 "Снеданне з Лікай".
8.05 "Тэма дня".
8.15 Баявік "Джэксан па мянушцы "Матор".
10.30 Спартыўныя навіны.
10.45, 18.15 Навіны СНД.
11.00 "Канал гісторыі": "Рытуалы смерці". Дак. фільм.
12.00 "24 гадзіны".
12.15 "Сведка".
12.45 "Сакрэтныя матэрыялы".
13.45 "Ніна".
15.00 "24 гадзіны".
15.15 "Пітэр Пэн".
15.40 "Ферма пачвары".
16.05 "Свет Бобі".
16.30 "Паўэр рэйнджэрс, ці Магутныя рэйнджэры".
16.55 "Чарцяня".
18.00 Спартыўныя навіны.
18.30 "Фільм, фільм, фільм...".
18.45 "Прэм'ер-парад "Сталічны". 18.50 "Тэма дня".
19.00 "24 гадзіны".
19.15 "Добры вечар, малы...".
19.30 Баявік "Дрэва Джошуа".
21.45 "Ніна".
23.00 "24 гадзіны".
23.15 "Віртуальны свет".
23.25 "Аўтапанарама".
23.45 Камедыя "Мора віскі".
1.40 "М 1".

8 КАНАЛ

17.30 Мультфільм.
17.45 "Дасье НЛА".
18.30 Маст. фільм "Ронін".
20.20 Тэлемагазін.
20.25 "Вечарніца".
20.40, 23.15 Навіны.
21.00 "Вячэрні прыём".
21.25 Тэлемагазін.
21.30 Гістарычная драма "Лізавета".

ЧАЦВЕР, 28 САКАВІКА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.40 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.15 "Тайны следства". Серыял. "Мяккая лапа смерці".
10.05 Тэлевітамін.
10.35 "Прыгоды Шэрлі Холмс". Серыял.
11.00 "Сямейныя вузы".
12.20 Добры дзень, Беларусь!
13.05 "Тэатр" Маст. фільм.
14.15 Дак. Серыял "Скарбы сусветнай культуры".
14.30 Існасць. Духоўная праграма.
15.20 "Дэні, раскажы мне гісторыю". Дак. серыял.
15.30 "Маленькія вынаходствы". Мультфільм.
15.40 "Прыгоды Шэрлі Холмс".
16.10 "Пяць цудаў".
16.20 "5x5".
17.00 "Тайны следства". "Мяккая лапа смерці".
18.25 Зона Ікс.
18.35 "Слабадан Мілошавіч абвінавачвае". Публіцыстычная праграма.
19.00 Дэтэктыў "Карта святых мясцін".
20.00 "Лёс чалавека". Яніна Лаўрыновіч.
20.25 "Наша спадчына". Сынкавіцкая царква-крэпасць.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.50 "Сямейныя вузы".
22.45 Спорт-кур'ер.
22.55 Серыял "VIP" (ЗША).
0.00 Каралеўскае паляванне.

ГРТ

8.00, 11.00 Навіны.
8.15 "Зямля кахання". Серыял.
9.15 Рускі экстрым.
9.45 "Народ супраць". Тэлегульня.
10.35 Смак.
10.50 Бібліяманія.
15.00 Серыял "Спецназ. Засада".
16.00 Вялікае мыццё.
17.00 Вячэрнія навіны.
17.25 Гумарыстычная праграма "Самі з вусамі".
18.00 "Зямля кахання".
19.00 "Слабае звяно". Ігравое шоу.
20.00 Час.
20.35 Серыял "Спецназ. Клінок".
21.40 Э. Радзінскі. "Залаты век авантурыстаў".
22.30 Начны "Час".
23.00 "Формула ўлады". Прэзідэнт Літвы.
23.30 Начная змена.

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.10 Прэм'ера "Акула – вялікі зуб". Дак. фільм.
9.05 Маст. фільм. "Трыстан і Ізольда".
10.20 "Санта-Барбара". Тэлесерыял.
16.20 Дарожны патруль.
16.30 Афіша.
16.40 "Экспертыза РТР". Дайджэст.
16.50 Тэлесерыял "У люстэрку Венеры".
17.50 "Камісар Рэкс".
18.50 Добрай ночы, малышы!
19.35 Мясцовы час. Весткі – Масква.
19.55 Тэлесерыял "Трое супраць усіх".
20.55 Дэтэктыў "Марш Турэцкага". "Забіць верана".
22.00 Весткі – Падрабязнасці.
22.20 Мясцовы час. Весткі – Масква.
22.30 Кінакамедыя. "Качайся, калыска". Маст. фільм.

КУЛЬТУРА

9.15 "Парыжскі часопіс". "Начная балалайка Парыжа".
9.40 Памяць Льва Куліджанава. "Некалькі дзён аднаго фільма". Дак. фільм.
10.35 "У свеце баек". Мультфільм.
10.45 Мсціслаў Растраповіч. Вечны рух.
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.45 Разам з Фафалем.
12.00 "Маленькі мук". Мультфільм.
12.15 Чым жыве Расія.
12.30 М. Гумілёў. "Мадагаскар". Чытае А. Смалякоў.
13.00 "Салавей". Маст. фільм.
14.20 "Цвецік-сяміцвецік". Мультфільм.
14.45 Архітэктурная галерэя.
15.10 "Навальнічныя камяні".
15.35 "Шэры Воўк энд Чырвоная шапачка". Мультфільм.
16.05 Экспедыцыя "Чыж".
16.35 Памяці Льва Куліджанава. "Некалькі дзён аднаго фільма". Дак. фільм.
17.50 Арт-панарама.
18.15 "Страсці па-італьянску". Тэлесерыял.
19.10 Вячэрняя казка.
19.20 Прэм'ера аўтарскай праграмы А. Васільева "Подых стагоддзя". Фільм 8-ы.
20.00 "Эпізоды". Вера Алентава.
20.40 "Ex voto". "Нервовы зрыў Філіпа Дзіка". Маст. фільм.
21.35 "Культурная рэвалюцыя". "Тэлебачанне разбурыла нацыянальную культуру". Праграма М. Швыдкога.
22.30 "Джазафрэнія".

НТБ

7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00, 23.00 Сёння.
7.10, 7.35 Раніца на НТБ.
7.50 Серыял "Грамадзянін начальнік".
9.25 Сквапнасць.
10.15 Кватэрнае пытанне.
10.45 Смачныя гісторыі.
11.20 Серыял "Узяць жывым...".
12.40 "Прафесія – рэпарцёр".
13.20 Ток-шоу "Прынцып "Даміно".
14.40 Крымінал.
15.30 Серыял "Дальнабойшчыкі".
16.40 Увага. Вышук!
17.25 Крымінал.
18.30 Герой дня.
18.50 Серыял "Грамадзянін начальнік".
19.55 "Дальнабойшчыкі".
21.55 Зусім сакрэтна. Інфармацыя да разважання.
23.25 Гордан.

СТБ

6.00 "Паўэр рэйнджэрс ці Магутныя рэйнджэры".
6.30 "Свет Бобі". Мультфільм.
7.00 "Ферма пачвары". Мультфільм.
7.30 "Прафесія, якую ты выбіраеш". 7.40 "М 1".
7.50 "Віртуальны свет".
8.00 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
8.05 "Тэма дня".
8.15 Камедыя "Стаміўшыся паміраць".
10.30 Спартыўныя навіны
10.45, 18.15 Навіны СНД.
11.00 "Канал гісторыі": "Снежны чалавек і іншыя монстры". Дак. фільм. 12.00 "24 гадзіны".
12.15 "Вовачка". Камедыйны серыял.
12.50 "Загадкавы свет". Тэлесерыял.
13.45 "Ніна". Тэлесерыял.
15.00 "24 гадзіны".
15.15 "М 1".
15.25 "Добро пожаловаться".
15.30 "Прафесія, якую ты выбіраеш". 15.40 "Ферма пачвары". Мультфільм.
16.05 "Свет Бобі". Мультфільм.
16.30 "Паўэр рэйнджэрс, ці Магутныя рэйнджэры". Тэлесерыял.
16.55 "Чарцяня".
18.00 Спартыўныя навіны.
18.30 "Экзотыка".
18.45 "Прэм'ер-парад "Сталічны". 18.50 "Тэма дня".
19.00 "24 гадзіны".
19.15 "Добры вечар, малы..."
19.30 Трылер "Белыя вароны".
22.00 Прэм'ера: "Шатун". Тэлесерыял.
23.10 "24 гадзіны".
23.25 "Арт-экспрэс". Культурнае жыццё сталіцы.
23.45 "Віртуальны свет".
23.55 Трылер "А цяпер не глядзі".
2.10 "М 1".

8 КАНАЛ

17.30 "Том і Джэры".
17.45 "Незвычайныя здольнасці жывёл".
18.15 Маст. фільм "Салдат Джэйн".
20.20 Тэлемагазін.
20.25 "Вечарніца".
20.40, 23.15 Навіны.
21.00 "Скарбы свету".
21.25 Тэлемагазін.
21.30 Драма "Жыццё цудоўнае".

ПЯТНІЦА, 29 САКАВІКА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00 15.00, 18.00, 0.20 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.15 "Тайны следства". Фільм 1-ы. "Мяккая лапа смерці". 4-я серыя. 10.05 Сад мары.
10.35 "Прыгоды Шэрлі Холмс".
11.00 Сямейныя вузы.
12.20 Добры дзень, Беларусь!
13.10 Ваенная драма "Канстанцін Заслонаў".
14.25 "Скарбы сусветнай культуры".
15.20 "Дэні, раскажы мне гісторыю". Дак. серыял.
15.30 "Казкі бацькі Кастора-2". Мультсерыял.
15.40 "Прыгоды Шэрлі Холмс"".
16.10 "Пяць цудаў".
16.20 "5x5". 17.00 "Тайны следства". Фільм 1-ы.
18.25 Зона Ікс.
18.35 Гадзіна прафесіянала.
19.00 Камедыя "Жыццё за кадрам". (ЗША)
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.50 "Сямейныя вузы".
22.40 Спорт-кур'ер.
22.50 "Камісар Шыманскі".
0.40 Беларуская дваццатка.

ГРТ

8.00, 11.00 Навіны.
8.15 "Зямля кахання".
9.15 "Самі з вусамі".
9.45 "Слабае звяно".
10.35 Смак.
10.50 Бібліяманія.
15.00 "Спецназ. Клінок".
16.00 Вялікае мыццё.
17.00 Вячэрнія навіны.
17.25 Дакументальны дэтэктыў.
18.00 "Зямля кахання".
19.00 Поле цудаў.
20.00 Час.
20.35 Што? Дзе? Калі?
21.45 Серыял "Сакрэтныя матэрыялы".
22.40 "Іншы час". Праграма Міхаіла Лявонцьева.
23.25 Маст. фільм "Пасажыр дажджу".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.10 Прэм'ера "Абсалютна некіруемая прырода". Дак. фільм.
9.05 Новая "Старая кватэра".
10.20 "Санта-Барбара".
16.20 Прэс-клуб.
17.30 "Уся Расія".
17.50 "Камісар Рэкс". Серыял.
18.50 Добрай ночы, малышы!
19.35 Мясцовы час. Весткі – Масква. 19.55 Дэтэктыў "Крымінальны квартэт".
21.50 Прэмія "Оскар". Вострасюжэтны фільм "Уцёкі з Шаушэнка".
0.30 "Панарама кіно" з Валерыем Тадароўскім.

КУЛЬТУРА

9.15 "Партытуры не гараць".
9.40 "У чыстым полі...". Дак. фільм. 10.45 Цытаты з жыцця. Міхаіл Радзівонаў.
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.45 Разам з Фафалем.
12.00 "Каралеўскія зайцы". Мультфільм.
12.15 Чым жыве Расія.
12.30 Малыя музеі Санкт-Пецярбурга.
13.00 "Пунсовыя ветразі". Маст. фільм. 14.30 Канцэрціна.
14.45 Улада факта.
15.10 "Навальнічныя камяні".
15.35 "Прыгоды Васі Курапесава". Мультфільм.
16.05 Сенсацыя. Сенсацыя? Сансацыя...
16.35 "У чыстым полі...". Дак. фільм.
17.50 "Са столі". Праграма А. Басілашвілі.
18.15 "Страсці па-італьянску". Тэлесерыял.
19.10 Вячэрняя казка.
19.20 "Подых стагоддзя". Фільм 9-ы.
20.00 Білет у Вялікі...
20.40 "Стрэлачнік". Маст. фільм.
22.30 1001 аповяд пра кіно.

НТБ

7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
7.10, 7.35 Раніца на НТБ.
7.50 "Грмадзянін начальнік".
9.25 Свая гульня.
10.10 Увага. Вышук!
11.20 Свет кіно. "Чорны прыгажун" (ЗША).
13.25 Працяг будзе... з Юляй Мяньшовай.
14.15 Пепсі-чарт.
15.25 "Прафесія – рэпарцёр".
15.50 Дэтэктыў "Начны патруль".
17.40 Крымінал.
18.35 Свабода слова.
20.10 Крымінальная Расія. "Жыгулёўская бітва". Частка 2-я.
21.45 Лаўрэат прэміі "Оскар". Маст. фільм "Горад цемры" (ЗША).
23.55 Кома.

СТБ

6.00 "Паўэр рэйнджэрс, ці Магутныя рэйнджэры". Тэлесерыял.
6.30 "Свет Бобі". Мультфільм.
7.00 "Ферма пачвары".
7.30 "Прафесія, якую ты выбіраеш".
7.50 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
7.55 "Снеданне з Лікай".
8.00 "Тэма дня".
8.15 Кіно: баявік "Невядомыя асобы".
10.30 Спартыўныя навіны.
10.45 "Аўтапанарама".
11.00 "Канал гісторыі": "Лунацікі". Дак. фільм.
12.00, 15.00, 19.00, 23.00 "24 гадзіны".
12.15 "Агенцтва". Камедыйны серыял.
12.50 "Зона цемры". Тэлесерыял.
13.50 "Шатун". Тэлесерыял.
15.15 "Пітэр Пэн". Мультфільм.
15.40 "Ферма пачвары". Мультфільм.
16.05 "Свет Бобі".
16.30 "Паўэр рэйнджэрс, ці Магутныя рэйнджэры".
16.55 "Чарцяня".
18.00 Спартыўныя навіны.
18.15 Навіны СНД.
18.30 "Прафесія, якую ты выбіраеш". 18.45 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
18.46 "Добро пожаловаться".
18.50 "Тэма дня".
19.15 "Добры вечар, малыш...".
19.30 Баявік "Зацяжны скачок".
21.50 "Шатун". Тэлесерыял.
23.15 "Віртуальны свет".
23.25 "Аўтапанарама".
23.40 "Фільм, фільм, фільм...".
23.50 Кіно: драма "Цень вампіра".
1.50 "М 1".

8 КАНАЛ

17.30 "Казкі казак" Мультфільм.
17.45 "Прагулкі з дыназаўрамі".
18.15 Прыгодніцкі фільм "Пад'ём з глыбіні".
20.25 "Вечарніца".
20.40, 23.15 Навіны.
21.00 Дак. серыял "Скарбы свету". 21.25 Тэлемагазін.
21.30 Маст. фільм "Птушыная клетка".

СУБОТА, 30 САКАВІКА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

7.00, 9.00, 15.00, 19.00 Навіны.
7.10 Серыял "Ключы да палёў".
8.05 Пазнавальны серыял "Пятае вымярэнне".
9.10 Індыйскае кіно "Як жа быць сэрцу". 1-я і 2-я серыі.
11.55 Сад мары.
12.20 Каралеўскае паляванне.
12.50 Здароўе. Тэлечасопіс.
13.15 Серыял "Ідэальная пара".
14.10 "Тэатр пра TV ці Успаміны пра будучыню". Праграма, прысвечаная Міжнароднаму дню тэатра.
15.20 Дэтэктыўны серыял "Камісар Шыманскі".
16.50 Беларуская дваццатка.
17.15 "Пяць цудаў".
17.45 Мультфільмы: "Васіліса Прыгожая", "Тры жабяняці".
18.15 "Дзелавыя людзі". Відэафільм.
18.35 З дакладных крыніц.
19.25 КВЗ. 1/8 фіналу Еўраліці.
21.00 Панарама тыдня.
21.50 Спорт-кур'ер.
22.00 Псіхалагічная драма "Гісторыя Чарнагалоўкі".
23.45 Святочнае богаслужэнне на Вялікдзень (каталіцкай канфесіі) у Пінскай архікатэдры.
1.25 Серыял "Каралева мячоў".

ГРТ

7.00, 9.00, 14.00 Навіны.
7.10 КОАПП.
7.35 Следства вядзе Калабкоў.
7.55 Слова пастыра. Мітрапаліт Кірыл.
8.10 Іграй, гармонік любы!
8.50 Бібліяманія.
9.10 Смехапанарама Яўгена Петрасяна. 9.45 Смак.
10.05 Дак. дэтэктыў.
10.35 У свеце жывёл.
11.15 Здароўе.
11.55 Дэтэктыў "Тайны бацькі Даўлінга". 12.45 "Сярэбраны шар". Міхаіл Лаўроўскі.
13.30 Дысней-клуб. "Мікі Маўс і яго сябры".
14.10 Дэтэктыў "Тайна запісной кніжкі".
15.45 "Новыя рускія піянеры". Спецрэпартаж.
16.05 "Зорны карнавал".
17.00 Вячэрнія навіны.
17.15 Працяг "Зорнага карнавала".
18.15 "Жарт за жартам". Гумарыстычная праграма.
19.00 "Хто хоча стаць мільянерам?". 20.00 Час.
20.30 Камедыя "Капітан Рон".
22.25 Трылер "Здольны вучань".

РАСІЯ

7.20 Тата, мама, я – спартыўная сям'я. 8.05 "Тэлепузікі".
8.30 Залаты ключ.
8.50 Здароўе і жыццё.
9.25 Добрай раніцы, краіна.
10.00 "Сто да аднаго". Тэлегульня. 10.50 Прэм'ера "Навука і тэхніка".
11.55 Прэм'ера камедыйнага серыяла "Дружная сямейка".
13.00, 19.00 Весткі.
13.20 Маст. фільм "Ідучы – ідзі".
15.00 Футбол. Чэмпіянат Расіі.
17.00 Мая сям'я.
17.55 Аншлаг. 19.25 Люстэрка.
20.00 Вячэрні сеанс. Маст. фільм "Райскі яблычак".
21.55 Маст. фільм "Чужы білет".
0.00 Чэмпіянат свету па аўтагонках у класе "Формула-1".
1.10 Гарачая дзесятка.

КУЛЬТУРА

9.00 Праграма перадач.
9.10 "Дзікія жывёлы". "Арэхавы зладзюжка".
9.35 "Паважаны Лясун", "Вяршкі карэньчыкі". Мультфільмы.
10.00 Бабуліны рэцэпты.
10.15 Мой цырк. 10.40 ГЭГ.
11.00 Графаман.
11.25 "Залаты п'едэстал". Святлана Масцяркова.
11.50 Свет кіно. "Барэц і клоун". Маст. фільм.
13.30, 21.00 Навіны культуры.
13.45 "Час музыкі".
14.10 "Жыў-быў Сабака", "Заяц Коська і крынічка".
14.35 Прывіды замкаў Шатландыі. Дак. фільм.
15.30 Ю. О'Ніл. "Падарожжа да генія". Фільм-спектакль.
16.30 "Рамантыка раманса". Вядучы Л. Сярэбранікаў.
17.00 "Нястрымная зямля". Тэлесерыял. 18.00 "Сферы". З Інакенціем Івановым.
18.40 "Гістарычныя канцэрты".
19.55 "Вяртанне з Алімпа". Мультфільм.
20.15 Дом акцёра. "Веру... помню... дарую... кахаю!.
21.20 Асабістыя ўспаміны аб вялікім жыцці.
21.25 "Культ кіно". "Прыгожая работа". Маст. фільм.
23.05 П. Дзюка. "Вучань чарадзея".

НТБ

7.00, 9.00, 11.00, 15.00, 18.00 Сёння. 7.15 "Вуліца Сезам".
7.40 Серыял "Люстэрка люстэрак". 8.25 Без рэцэпта.
9.15 Крымінал. "Шчырае прызнанне".
9.45 "Жаночы погляд" Аксаны Пушкінай.
10.20 Кватэрнае пытанне.
11.20 Свет кіно. Камедыя "Манія вялікасці".
13.30 Падарожжы натураліста.
14.05 Свая гульня.
15.25 Прафесія – рэпарцёр.
16.00 "Працяг будзе..." з Юляй Мяньшовай.
16.55 Шоу Алены Сцепаненка.
18.40 Прафесія – рэпарцёр.
19.20 Баявік "Агент нацыянальнай бяспекі-III". "Сведка".
20.30 Трылер "Крык".
22.55 Усё адразу!
23.30 Серыял "Зорныя вароты-II". 0.25 Маст. фільм "Небяспечная гульня".

СТБ

6.15 "Канал гісторыі": "Снежны чалавек і іншыя монстры". Дак. фільм.
7.15 "У гасцях у Тофіка".
7.30 "Кот па імені Ік.
8.00 "Хіткліф". Мультфільм.
8.30 "Мурашкі". Тэлесерыял.
9.00 "Футурама". Маст. фільм.
10.00 "Бафі". Тэлесерыял.
11.00 Экзотыка.
11.15 "Рамонт".
11.30 "Аўтапанарама".
11.50 "Снеданне з Лікай".
12.15 "Свет спорту".
12.40 Камедыя "Прывітанне, я ваша цёця!".
14.55 "Відавочца".
15.25 "Вовачка". Камедыйны серыял. 16.00 "Чалавек-павук". Мультфільм.
16.50 "Марш Турэцкага-2". Тэлесерыял. 18.00 "Гадзіна пік" з Рыгорам Новікавым.
19.00 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
19.20 "Прафесія, якую ты выбіраеш".
19.30 Камедыя "Оскар".
21.30 Камедыя "Каманда".
23.35 Начны музычны канал.
0.45 "М 1".

8 КАНАЛ

15.00 Маст. фільм "Валянцін і Валянціна".
16.30 "Простае пытанне".
16.40 Мультфільмы "Шэрая шыйка", "Гусі-лебедзі".
17.20 Гурман-клуб.
17.45 Музычная праграма "Паварроці і яго сябры".
18.45 Містычная драма "Амен".
20.40, 21.25 Тэлемагазін.
20.45 "Вечарніца".
21.00 "Вячэрні прыём". Група "Нейрадзюбель".
21.30 Камедыя "Анёлы".

НЯДЗЕЛЯ, 31 САКАВІКА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

7.00, 9.00, 15.00 Навіны.
7.10 Серыял "Ключ да палёў".
8.05 "Аграсвет".
8.30 "Арсенал".
9.10 Віншаванне кардынала Казіміра Свёнтэка з Вялікаднем.
9.25 Мультыклуб.
9.50 Фільм – дзецям. "Залаты гусь".
11.00 "Усё нармальна, мама!".
11.40 Тэлевітамін.
12.10 "Каралева мячоў".
12.55 "Лёс чалавека". Яніна Лаўрыновіч. Частка 2-я.
13.20 "Маладая Беларусь".
14.00 Існасць. Святочны выпуск.
14.30 "Наша спадчына".
14.45 "І іншыя афіцыйныя асобы".
15.20 Свет і мы.
15.40 Маст. фільм "Вочы чорныя".
17.40 Крымінальнае дасье.
18.05 "Сустрэча ў Траецкім" з Аляксандрам Дамарацкім.
18.30 "Час мясцовы".
19.00 Планета "АРТ".
19.30 Тэлебарометр.
19.45 Энцыклапедыя беларускага спорту. Дзюдо.
20.00 Панарама аналітычная.
20.40 Спорт-кур'ер.
20.50 Лірычная камедыя "Сэрцы чатырох".
22.20 Тэлевізійны дом кіно. Памяці рэжысёра Андрэя Таркоўскага.
22.55 XXXII Міжнародны турнір па вольнай барацьбе на прызы А. Мядзведзя. Фіналы.
23.55 "Жулі Леско".
1.30 Дак. серыял "Пары і дуэты".

ГРТ

7.00, 9.00, 14.00 Навіны.
7.10 Служу Расіі!
7.40 Дысней-клуб. "Дзіцяняты джунгляў".
8.05 Ранішняя зорка.
8.50 Бібліяманія.
9.10 "Бесталковыя нататкі" з Дм. Крыловым.
9.30 Пакуль усе дома.
10.10 Выратавальнікі. Экстраны выклік.
10.40 Клуб падарожнікаў.
11.20 Дэтэктыў "Тайны бацькі Даўлінга".
12.15 "Самі з вусамі".
12.50 Разумніцы і разумнікі.
13.15 Скарбы Крамля.
13.30 "Мікі Маўс і яго сябры".
14.10 Камедыя "Крыльца ці ножка".
16.00 Жывая прырода "Уладары глыбінь".
17.00 Вячэрнія навіны.
17.15 "Цень Вялікага камбіната-ра". Спецрэпартаж.
17.30 "КВЗ-2002": другая гульня сезона.
19.45 Камедыя "Сабачая работа-2" ("К-911").
21.30 Часы.
22.45 Камедыя "Грошы не пахнуць".

РАСІЯ

6.40 Тата, мама, я – спартыўныя сям'я.
7.25 "Тэлепузікі".
7.50 Рускае лато.
8.40 Усерасійская латарэя "ТБ Бінгашоу".
9.20 Добрай раніцы, краіна.
9.55 Сам сабе рэжысёр.
10.50 "Гарадок".
11.25 Камедыя "Фантоцы".
13.00 Весткі.
13.20 Парламенцкая гадзіна.
14.05 Дыялогі пра жывёл.
15.05 Вакол свету.
15.55 Дэтэктыўны серыял "Павстраная паліцыя".
17.00 ТБ Бінга навіны.
17.05 Камедыя "Спортлато-82".
19.00 Весткі тыдня.
19.55 Аўтарская праграма Алены Масюк "Ізумрудная кома".
20.50 Маст. фільм "Тэрмінатар. Судны дзень".
23.25 Спорт за тыдзень.
0.30 Чэмпіянат свету па аўтагонках у класе "Формула-1".

КУЛЬТУРА

9.00 Праграма перадач.
9.10 "Дзікія жывёлы"."Прыгажосць – гэта таўшчыня скуры".
9.35 "Перапутавы астравы". Тэлегульня для школьнікаў.
10.00 "Казка пра мёртвую царэўну", "Так сыдзе!".
10.45 Непрацяглыя гісторыі.
11.00 Тым часам.
11.25 "Наўздагад". Пётр Вільямінаў. 12.00 "Ганна на ш…". Маст. фільм.
13.30, 21.00 Навіны культуры
13.45 Магія кіно.
14.10 "За сямю пячацямі".
14.45 "Даніна Чайкоўскаму". Гала-канцэрт.
17.00 "Нястрымная зямля".
18.00 Зорныя гады "Ленфільма".
18.40 "XX стагоддзе. Выбранае". Сяргей Дзягілеў.
19.35 "Збор выкананняў".
20.15 Блеф-клуб.
21.15 Асабістыя ўспаміны аб вялікім жыцці. 21.20 Джэм-5.
21.55 "Гром нябесны". Маст. фільм.

НТБ

7.00,9.00, 11.00. 15.00 Сёння.
7.15 "Вуліца Сезам".
7.40 Пепсі-чарт.
8.30 Ох, ужо гэтыя дзеці!
9.20 "Агент нацыянальнай бяспекі-III". "Сведка".
10.25 Крымінальная Расія. "Жыгулёўская бітва". Частка 2-я.
11.20 Маст. фільм "Аднойчы схлусіўшы...".
13.15 Смачныя гісторыі.
13.30 Служба выратавання.
14.05 Свая гульня.
15.25 Дог-шоу "Я і мой сабака".
16.20 "Жаночы погляд Аксаны Пушкінай". 16.55 Вочная стаўка.
17.30 Гумарыстычная праграма "Музей дурняў".
18.50 "Агент нацыянальнай бяспекі-III". "Сутэнёр".
20.00 Надоечы. 21.10 Лялькі.
21.25 Вестэр "Джозі Уэйлз – чалавек па-за законам".
0.10 Часопіс Лігі чэмпіёнаў.

СТБ

6.00 "Канал гісторыі": "Лунацікі". Дак. фільм.
7.00 "1/52". Спартыўны агляд.
7.15 "У гасцях у Тофіка".
7.30 "Кот па імені Ік".
8.00 "Хіткліф". 8.30 "М 1".
9.00 "Гадзіна пік" з Рыгорам Новікавым.
10.00 "Бафі". Тэлесерыял.
11.00 "Яе звалі Нікіта".
12.00 "Снеданне з Лікай".
12.25 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
12.45 Баявік "Двайны абгон".
14.45 "Відавочца".
15.20 "Агенцтва". Камедыйны серыял.
15.55 "Чалавек-павук"
16.50 "Марш Турэцкага-2".
18.00 Інфармацыйная праграма Наталлі Гусаковай "168 гадзін Мінска".
19.00 "Прывітанне, доктар!".
19.10 "Аўтапанарама".
19.30 "Рамонт".
19.45 "Арт-экспрэс".
20.00 "Пакуль гарыць свечка..."
20.30 "М 1".
20.45 Трылер "Муха-2".
23.10 "Сакрэтныя матэрыялы".
0.10 "Альфрэд Хічкок прадстаўляе". Тэлесерыял.
0.45 Начны музычны канал.
2.00 "М 1".

8 КАНАЛ

15.00 Фільм-казка "Стары Хатабыч".
16.30 "Еўропа сёння".
17.00 Мультфільм "Кніга джунгляў". 18.30 Маст. фільм "Забытая мелодыя для флейты".
20.40 Тэлемагазін. 20.45 "Вечарніца". 21.00 Праграма "У бары "У Алега".
21.45 Прыгодніцкі фільм "Шторм".

Аперацыя "Пешаход"

Апошнім часам у горадзе абвастрылася сітуацыя з забеспячэннем бяспекі дарожнага руху, пра што сведчыць павелічэнне колькасці дарожна-транспартных здарэнняў. Асноўная частка пацярпелых - пешаходы. Так, з пачатку 2002 года ў Мінску ўчынена 165 ДТЗ, у якіх загінула 25 чалавек, паранена - 163, у тым ліку па віне пешаходаў учынена 88 ДТЗ, у якіх загінула 12, паранена - 80. У 40 выпадках пешаходы знаходзіліся ў нецвярозым стане.

Улічваючы даную сітуацыю, УДАІ ГУУС Мінгарвыканкама з 18 па 30 сакавіка 2002 года праводзіць серыю мерапрыемстваў пад назвай "Пешаход".

Асноўная задача аперацыі – папярэджанне транспартнага траўматызму.

Паважаныя пешаходы! Ад вашых паводзін залежыць ваша бяспека. Памятайце: транспарт імгненна спыніць немагчыма!

Анатоль ЧАЛЕНКА,
старшы інспектар ДАІ Партызанскага РУУС Мінска.

Галоўны рэдактар Аляксандр Гайдук

ЗАСНАВАЛЬНІК — МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Рэгістрацыйны нумар 197.

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефоны прыёмнай рэдакцыі: 36-91-42; намеснікаў галоўнага рэдактара — 36-90-63, 36-40-63; бухгалтэрыі — 36-53-22; рэкламы — 36-53-22; аддзелаў: школ — 36-43-62; праблем выхавання — 36-43-71; інфармацыі — 36-43-71; навукі і ВНУ — 36-44-25; кіравання адукацыяй, пісьмаў і сацыяльных праблем — 36-44-25; культуры — 36-41-55.
ФАКС: 36-53-22, bng@e-mail.ru

Аўтары опісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас, нясуць адказнасць за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.
Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэцэнзуюцца не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах. Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстроўвае пункт гледжання рэдакцыі.

Адказны дзяжурны
Галіна СІДАРОВІЧ.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку», 220013, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны. Фармат А2. Індэкс 63867.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12. Заказ № 1775
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Падпісана да друку 22.3.2002 г. у 18.10
Тыраж 30.000 экзэмпляраў.